

P R O T O K O L L

S Æ R S K I L T T V I S T E N E M N D

OPPNEVNT ETTER TJENESTETVISTLOVEN § 27

Den 19. april 2018 ble den særskilt oppnevnte tvistenemnden satt i Riksmeklerens lokaler i Oslo, til behandling av tvistesak mellom hovedsammenslutningene i staten og staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Nemndens sammensetning:

Nøytralt medlem: tingrettsdommer Richard Saue (leder)

Nøytralt medlem: dommer Tove Merete Voldbæk

Nøytralt medlem: tingrettsdommer Erik Stillum

Saksøker: LO Stat

Prosessfullmektig: Kartellsekretær Randi Stensaker

Saksøker: Akademikerne

Prosessfullmektig: Seniorrådgiver Anette Bjørlin Basma

Saksøker: Unio

Prosessfullmektig: Spesialrådgiver Atle Gullestad

Saksøker: YS Stat

Prosessfullmektig: Seniorrådgiver Tore Leirfall

Saksøkt: Staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Prosessfullmektig: Seniorrådgiver Anne Elisabeth Wold Sæther

Saken gjelder: Tvist om inngåelse av særavtale for dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge, og særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands

Protokoll over forhandlingene:

Prosessfullmektigene møtte for partene. For KMD møtte dessuten avdelingsdirektør Grete Antonie Jarnæs.

Det fremkom ingen innsigelser mot nemdens habilitet.

Det var under saksforberedelsen klarlagt at de muntlige innleggene for nemnden skulle ha formen av en oppsummering av hovedpunktene i de skriftlige innleggene som var inngitt til nemnden. Hovedsammenslutningene hadde under saksforberedelsen inngitt felles prosesskriv med felles standpunkter og påstand.

Hovedsammenslutningene fremla et felles påstandsskriv. Staten fremla påstandsskriv. Disse er i helhet gjengitt i nemndens kjennelse.

Hovedsammenslutningene fikk ordet først, og tok ordet etter avtalt rekkefølge:

Seniorrådgiver Anette Bjørlin Basma fikk ordet til oppsummerende innlegg på vegne av Akademikerne. Hun avsluttet innlegget med å vise til påstandsskrivet som påstand i saken.

Seniorrådgiver Tore Leirfall fikk ordet til oppsummerende innlegg på vegne av YS. Han avsluttet innlegget med å vise til påstandsskrivet som påstand i saken.

Kartellsekretær Randi Stensaker fikk ordet til oppsummerende innlegg på vegne av LO Stat. Hun fremla utdrag fra publikasjon avgitt fra Opplysningsrådet for vegtrafikk. Hun avsluttet innlegget med å vise til påstandsskrivet som påstand i saken.

Spesialrådgiver Atle Gullestad fikk ordet til oppsummerende innlegg på vegne av Unio. Han avsluttet innlegget med å vise til påstandsskrivet som påstand i saken.

Seniorrådgiver Anne Elisabeth Wold Sæther fikk ordet til oppsummerende innlegg på vegne av Staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Hun avsluttet innlegget med å vise til statens påstandsskriv for de to særavtalene som påstand i saken.

Prosessfullmektigene fikk deretter anledning til å knytte merknader til hverandres innlegg.

Møtet varte fra kl. 09.00 til kl. 11.00.

Nemnden hadde deretter rådslagning og votering i uten andre tilstede.

Den 22. juni 2018 ble det deretter avsaagt slik

n e m n d s a v g j ø r e l s e:

Saken gjelder avgjørelse av tvist mellom de fire hovedsammenslutningene i staten og staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i forbindelse med reforhandlingen av to særavtaler om utgiftsdekning ved tjenestereiser for statens ansatte, henholdsvis «Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands» (innenlandsavtalen) og «Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge» (utenlandsavtalen).

Avtalene er sentrale særavtaler som har vært virksomme i en årrekke, normalt med tidsavgrenset varighet. De någjeldende avtalene ble inngått i henholdsvis 2014 og 2015, med varighet ut 2017, hvor de deretter kunne sies opp av partene.

Forhandlingene om nye særavtaler ble innledet ved at staten og de fire hovedsammenslutningene i staten høsten 2017 sa opp de to reiseavtalene med virkning fra årsskiftet.

Under forhandlingene om nye særavtaler utvekslet partene i perioden 15. november 2017 til 31. januar 2018 en rekke krav og tilbud, uten at de kom til enighet på alle punkter. I møtet 31. januar fremsatte staten sitt siste tilbud for begge særavtalene, uten at tilbudene ble akseptert av hovedsammenslutningene. Av uenighetsprotokoller signert av alle partene samme dag, fremgår at partene var enige om at de inntil da gjeldende reiseavtalene videreføres inntil nye særavtaler foreligger.

Partene ble i februar 2018 enige om å bringe tvisten vedrørende de to særavtalene inn for særskilt nemnd etter tjenestetvistloven § 27.

Riksmekleren oppnevnte 18. februar 2018 tingrettsdommer Richard Saue, dommer Tove Merete Voldbæk og tingrettsdommer Erik Stillum som nøytrale medlemmer av nemnden, med førstnevnte som leder. Under den påfølgende saksforberedelsen ble tidspunkt for nemndsmøtet fastsatt, og at partene skulle inngi to skriftlige innlegg hver forut for møtet. Det ble videre tilkjennegitt fra partene at de var enige om at nemnden ikke skulle settes med partsoppnevnte medlemmer. Under saksforberedelsen innga hovedsammenslutningene felles skriftlige innlegg til nemnden.

Nemndsmøte til muntlig behandling av tvisten om de to reiseavtalene ble holdt i Riksmeklerens lokaler i Oslo den 19. april 2018. For partene møtte prosessfullmektigene, som holdt to innlegg hver og gikk gjennom dokumenter som var påberopt under saksforberedelsen. Ved møtets avslutning ble det fra nemndens leder orientert om at det var påregnelig at nemndens avgjørelse i tid ville falle etter Statsoppgjøret, blant annet fordi lederen også ville være engasjert av Riksmekleren som mekler under oppgjøret.

Hovedsammenslutningene har i det vesentlige gjort gjeldende:

1. Innledende merknader

Som førende for krav i reforhandlingene av reiseavtalene har hovedsammenslutningene anført følgende overordnede prinsipper:

- Belastningen ved å reise i jobben, er like stor om en arbeidstaker er på reise innenlands eller utenlands. Tjenestereiser i jobbsammenheng går på bekostning av fri disponering av egen fritid og tid med venner og familie. Vilåårene ved reiser og kompensasjon for arbeidstid på reiser bør derfor likestilles og likebehandles.
- Ingen arbeidstakere skal jobbe gratis. Det innebærer at all arbeidstid skal kompenseres. Det innebærer også at tid på reiser skal kompenseres
- Kompensasjon for utgifter ved å reise i tjenesten, skal være en reell utgiftsdekning. Kompensasjonen må basere seg på troverdige grunnlagsdata, og ta inn over seg endringer blant annet i prisnivå og valutasvingninger.
- Justeringer av kompensasjonsordninger og eventuelle andre materielle rettigheter og plikter i reiseavtalene, skal skje gjennom kollektive forhandlinger.
- Forsikringsdekninger skal dekke det samme tapet enten man i forsikringstilfellet reiser med hjemmel i innlandsavtalen eller utlandsavtalen.

Hovedsammenslutningene og staten har blitt enige om en del endringer i reiseavtalene. Tvistepunktene nemnden skal ta stilling til er de som består mellom partene, sett ut ifra statens siste tilbud i begge avtalene, som også er inntatt i bruddprotokollene. Hovedsammenslutningenes krav tar derfor utgangspunkt i statens siste tilbud i reiseavtalene.

2. Definisjoner i begge avtalene

2.1 Innenlandsavtalen § 2 nr. 1.

Det noteres at staten under saksforberedelsen for nemnden har frafalt kravet om å stryke deler av definisjonen av reise i innenlandsavtalen § 2 nr. 1.

Partenes uenighet vedrørende denne delen av innenlandsavtalen er ved dette bilagt.

2.2 Definisjon av kost i § 2 i begge reiseavtalene

Staten har som ny § 2 nr. 5 i innenlandsavtalen og som ny § 2 punkt 4 i utenlandsavtalen krevet inntatt en særlig definisjon av kost: «Kost: Med kost menes frokost, lunch og middag». Hovedorganisasjonene antar at definisjonen henger sammen med KMD sitt krav om å reise på regning. Den nye definisjonen av kost begrenser dekningen til 3 måltider om dagen, og tar ikke høyde for at en ansatt på reise for eksempel «tar en pølse i farta», tar en ekstra flaske vann fordi man ikke kan drikke vann fra springen el. En såpass stram definisjon som krevet av staten gir liten fleksibilitet og det gir rom for diskusjoner mellom arbeidsgiver og arbeidstaker av typen om arbeidstaker egentlig hadde behov for den ekstra pølsa eller vannflasken, om pølsa var ment som lunsj eller middag, eller om det var såpass varmt at den ansatte hadde behov for den ekstra flasken med vann. Den ansatte har større fleksibilitet om kostsatsen ikke spesifiseres til konkrete måltider, men utbetales etter udokumenterte satser i avtalen angitt etter tidslengden på reisen.

Hovedorganisasjonene gjør gjeldende at det ikke er et tilstrekkelig klarlagt grunnlag for at nemnden kan legge en slik definisjon av kost inn i reiseavtalene.

3. Utenlandsavtalen § 8 - dekning av utgifter til kost etter ved reiser utenfor Norge

3.1 Innledning

I begge reiseavtalene har vi satser som bygger på modeller for kost.

Frem til 2015 har kostsatsene i utenlandsavtalen per land vært estimert ut fra informasjon om priser på frokost, lunsj og middag fra hoteller og restauranter i det enkelte land. Det har vært Utenriksdepartementet som via sine ambassader og utenriksstasjoner har stått for innhenting. I kravspesifikasjonen for informasjonsinnhenting har det vært krav om et gjennomsnittlig prisnivå for frokost, lunsj og middag, med henholdsvis en rett til frokost, to til lunsj og tre retter til middag, samt flaskevann. Videre har det vært stilt krav til sikkerhet, beliggenhet, hygiene mv.

Fra og med reforhandling av avtalen høsten 2015, med virkning fra 1. januar 2016, valgte staten ved KMD ikke lenger å bestille innhenting av data via Utenriksdepartementet. Departementet valgte i stedet å kjøpe inn informasjon fra et internasjonalt byrå - ECA. Staten har opplyst at kostsatsene innhentet via dette byrået, har tilsvarende utgangspunkt som tidligere, dvs. en rett til frokost, to til lunch og tre retter til middag, samt flaskevann. Satsene fra ECA viste seg imidlertid å ligge vesentlig lavere for de fleste land enn de satsene som var innhentet via våre ambassader og utenriksstasjoner og som partene gjennom forhandlinger hadde lagt til grunn. Det antas at en av årsakene til den store differansen i priser er at informasjonen ble innhentet fra andre hoteller og restauranter enn tidligere.

Staten krevde i forhandlingene høsten 2015 at kostsatsene fra ECA skulle legges til grunn, og det ble ikke innhentet andre satser for å belyse kostnadsnivået i ulike land. Hovedsammenslutningene avviste kravet om å legge ECA-satsene til grunn, og opprettholdt sine krav om at satsene skulle forhandles.

Forhandlingsløsningen ble fra 1. januar 2016 at satsene fra ECA ble lagt til grunn med et påslag på 50% av satsene for de land hvor kostsatsene lå vesentlig lavere enn de gjeldende satsene. Videre ble det også foretatt tilpasninger og justeringer i forhold til valutaendringer og prisutvikling.

I forhandlingene om regulering av satsene i desember 2016, fremmet staten krav om å redusere satsene til ECA-nivå med et påslag på 20%. Hovedsammenslutningene fremmet krav om at satsene skulle reguleres i henhold til prisvekst og valutaendringer. Selv med et påslag på 20 % på ECA-satsene ville det føre til lavere satser enn det som var nivået i avtalen. Partene ble ikke enige, og kostsatsene i utlandet ble videreført uendret med virkning fra 1. januar 2017.

3.2 Størrelsen på kostsatsene

I årets forhandlinger har staten lagt til grunn ECAs satser, uten justeringer.

Hovedsammenslutningene vil fremheve at det har ikke på noe tidspunkt blitt enighet om at ECA-satsene skal legges til grunn uten nærmere justeringer og forhandlinger. Det er ikke slik at en forhandlingspart alene kan beslutte å legge et satsgrunnlag ukritisk til grunn.

Hovedsammenslutningene ser at det kan være både tidsbesparende og praktisk å innhente satser fra ett selskap fremfor å innhente satser via Utenriksdepartementet og de ulike ambassadene/utenriksstasjonene. Hovedsammenslutningene har derfor i flere omganger vært positive til å se hen de innhentede satsene som et utgangspunkt. Det er imidlertid viktig for oss at allerede fremforhandlede satser ikke reduseres, da tilbakemeldingene fra våre tillitsvalgte er at satsene per i dag ligger på et rimelig nivå. Satsene er i utgangspunktet satt ut fra ulike kriterier som nevnt foran, og det er ikke lagt til grunn en høy standard på spisestedene.

Det er heller ikke grunnlag for å sammenligne med hvordan det gjøres i Sverige slik staten gjør.

Satsene fra ECA innhentes i mai hvert år, og forhandlingene av kostgodtgjørelsen skjer på høsten med virkning fra 1. januar påfølgende år. Dersom man ukritisk skal legge ECA-satsene til grunn, vil det bety at man ikke har mulighet til å ta høyde for evt. pris- eller valutaendringer i perioden som dreier seg om nærmere tre kvart år.

Utsillet fra hovedsammenslutningene har derfor vært å la ECA-satsene utgjøre et utgangspunkt, og med en gradvis tilpasning over tid, og også med reelle forhandlinger hvert år slik at vi har muligheter til å fange opp svingninger det ikke er foretatt justering for ved innhenting av satsene i mai.

De satsene vi allerede har, og som er høyere enn ECA-satsene, kan reguleres i mindre grad, eventuelt fryses inntil disse satsene innhentes av ECA-satsene

Hovedsammenslutningene har i sine siste krav fremmet likelydende krav til regulering av kostsatsene i utlandsavtalen med virkning fra 1. januar 2018. Vårt omforente krav er basert på satsene i ECA grunnlaget tillagt et påslag på 15 % og avrundet til nærmeste tikkone. Dersom eksisterende satser i avtalen er høyere enn ECA + 15 %, er kravet en videreføring av gjeldende sats.

3.3 Statens krav om endring av opptjeningsgrunnlaget for kostgodtgjørelsen

Staten har for utenlandsavtalen § 8 nr. 1 bokstav a) krevet at kostgodtgjørelsen ved reiser mellom 6 og 12 timer reduseres, fra 2/3 av full sats, til 50 % av full sats. Videre har staten til samme bestemmelse nr. 1 bokstav c) krevet å fjerne regelen om at 6 timer inn i nytt døgn teller som et nytt døgn, og erstatte denne med en bestemmelse om at det ved reise ut over ett døgn gis kostdekning dersom slik dekning utløses av bestemmelsene foran, som innebærer at full døgnssats først opptjenes dersom reisen varer mer enn 12 timer inn i nytt døgn.

Hovedsammenslutningene krever en videreføring av dagens regler på begge disse punktene.

3.3 Statens krav om prosentvise fradrag i kostgodtgjørelsen der arbeidstaker har fått dekket måltid.

Statens likelydende krav om dette i utenlandsavtalen og innenlandsavtalen aksepteres.

3.4 Statens krav om ensidig å kunne beslutte at det skal reises på regning

Staten har som i § 8 som nytt punkt 2 krevet at arbeidsgiver ensidig kan avgjøre at arbeidstaker for den enkelte reise skal gå bort fra sjablongreglene og over til å dekket kost under reise etter regning. Staten har også anført det samme i for innenlandsavtalen.

Hovedsammenslutningene avviser at det skal være opp til arbeidsgivers styringsrett å beslutte at det skal reises på regning eller ikke i virksomheten. Det kreves i tilfelle en bestemmelse som sier at de lokale parter skal være enige om en slik ordning.

4. Innenlandsavtalen § 9 - dekning av utgifter til kost ved reiser innenlands

4.1 Innledning

Ved sist revisjon høsten 2014 ble innenlandsavtalen slått sammen med særavtalen for faste rutinemessige oppdrag. I den forbindelse ble det gjort endringer både i forhold til tidsintervallene, satsene og reglene for prosentvise trekk. Grensen for når man kan få dekket utgifter til kost ble også økt fra 5 timer til 6 timer. Ved reguleringsforhandlingene pr. 1. januar 2016 kom partene ikke til enighet, og kostsatsene ble videreført uendret. Ved

reguleringsforhandlingene pr. 1. januar 2017 ble satsen for kost regulert med 3,2 prosent, i henhold til konsumprisindeksen.

4.2 Satsene for kostgodtgjørelsen

Statens tilbud i årets forhandlinger har vært en justering av satsene basert på endring i konsumprisindeksen.

Alle hovedsammenslutningene har i forhandlingene høsten 2017 gitt uttrykk for at kostsatsene må økes betydelig.

I statsbudsjettet for 2018 har Stortinget for første gang vedtatt å innføre beskatning på kostgodtgjørelse etter innenlandsavtalen. Beskatningen har ført til at de ansatte som blir pålagt å reise som en del av arbeidet, skal få øket skatt ved at en større del av utgiftsdekningen til kost vil bli regnet som lønn.

Hovedsammenslutningene mener videre at kostsatsen innlands må ses i sammenheng med utlandsavtalen. Det vil si at dersom satser fra ECA skal legges til grunn i en eller annen form i utenlandsavtalen, må tilsvarende legges til grunn i innenlandsavtalen. I ECA- grunnlaget fra mai 2017 er døgnatsen for Norge 954 kroner. Hovedsammenslutningenes krav innenfor de ulike deler av innenlandsavtalen § 9 baserer seg på denne døgnatsen.

4.3 Kravet til minste reiseavstand før krav på kostgodtgjørelse utløses

I tillegg til at partene har diskutert selve døgnatsen, har partene også diskutert ulike innretninger. Staten har i sitt tilbud doblet avstanden fra 15 km til 30 km for å få dekket kost ved reise innlands. Dette kravet er avvist fra Hovedsammenslutningene, idet det gjøres gjeldende at det er urimelig at arbeidstakere som er på tjenesteoppdrag utenfor arbeidsplassen og som ikke har praktisk mulighet til å dra innom arbeidsplassen for å spise, ikke skal få dekket utgiftene til kost. En avstand mellom dagens 15 kilometer og statens krav på 30 kilometer er såpass lang at det heller ikke her kan forventes at arbeidstaker drar tilbake til sin opprinnelige arbeidsplass for å spise, selv om reisen varer mer enn 6 timer innenfor en normalarbeidsdag.

4.4 Statens øvrige krav under innenlandsavtalen § 9 som er identisk med statens krav under utenlandsavtalen § 8.

For disse er hovedsammenslutningenes standpunkt det samme som under utenlandsavtalen.

5. Innenlandsavtalen § 10 – utgifter til overnatting

Etter innenlandsavtalen § 10 settes det i nr. 1 et kostnadmessig tak på hvor stor utgift til overnatting på hotell eller lignende som kan kreves dekket etter regning. Etter nr. 2 gis

arbeidstaker ikke tilbys overnatting av arbeidsgiver og ordner overnatting selv, et udokumentert sjablonggodtgjørelse på 430 kroner døgnet.

Hovedsammenslutningene aksepterer statens krav om å fjerne det formelle taket for hvor store kostnader til overnatting arbeidstakeren kan kreve dekket etter regning.

Hovedsammenslutningene bestrider statens krav om å fjerne den sjablongmessige godtgjørelsen for arbeidstaker som skaffer seg tak over hodet selv uten å dekning etter regning. Det vises til at ordningen stort sett fungerer som en vinn-vinn ordning for begge parter, og i noen tilfeller også fungerer som en kompensasjon for reelle ulemper arbeidstakeren påføres ved å ta til takke med svært enkle løsninger der det ikke er reelle overnattingsmuligheter i regi av arbeidsgiver eller ved overnattingssteder. Det kreves at sjablongbeløpet oppjusteres til 450 kroner, i samsvar med LOs krav under forhandlingene.

6. Utenlandsavtalen § 11 – reisetid

Hovedorganisasjonene krever i utenlandsavtalen et nytt første ledd der reisetid utenom ordinær arbeidstid og på frilørdag, søn- og helgedager, kompenseres time for time.

Det er et viktig prinsipp for hovedsammenslutningene at all tid som medfører en inngripen i den enkelte ansatte kompenseres. All arbeidstid skal kompenseres full ut, og tid som medgår til reiser kan ikke vurderes annerledes. Kravet bringer dessuten reisetid utenlands i samsvar med de regler som gjelder for kompensering av reisetid innenlands etter hovedtariffavtalene i staten. Belastningen med å reise utenfor arbeidstiden er ikke mindre for reiser til København, Brussel enn til Tromsø, selv om avstanden dersom arbeidstakeren reiser fra Oslo er temmelig lik. Det er vanskelig å se en logisk begrunnelse for at tjenestereiser for like avstander skal behandles ulikt.

7. Utenlandsavtalen § 12 – kompensasjonstillegget utenlands

Unio og YS frafaller krav vedrørende kompensasjonstillegget.

Hovedsammenslutningene aksepterer dermed statens siste tilbud i utenlandsavtalen § 12.

8. Innenlandsavtalen § 6 – Satsen for kilometergodtgjørelse ved bruk av egen bil

Historisk har de fremforhandlede satsene i særavtalene innenlands- og utenlands for km-godtgjørelse og for kost har vært skattefrie. Partene har hatt en omforent forståelse at satsene skulle dekke de faktiske merutgifter arbeidstakerne hadde ved pålagte tjenestereiser i statens tjeneste. Skattemyndighetene har inntil budsjett året 2016 lagt til grunn at kilometersatsen for bruk av egen bil i statens reiseregulativ var skattefrie. I statsbudsjettet for 2016 ble det innført en beskatning på 30 øre pr km for bruk av egen bil i tjenesten. Det at km-satsen har vært

skattefri, har ført til at satsene i statens reiseregulativer har vært benyttet av mange virksomheter også utenfor det statlige tariffområdet. I statsbudsjettet for 2017 ble beskatningen doblet til 60 øre pr km ved bruk av egen bil i tjenesten. Innføringen av skatt har ført til endring i prinsippene som historisk har vært lagt til grunn.

Partene har forut for og underveis i forhandlingene, sett på modellen som i flere år er benyttet for beregning av kostnader til bruk av egen bil per kilometer. Modellen som hittil har vært brukt for beregning og regulering av kilometersatsen for bil, har i all hovedsak vært basert på kostnadene inntatt i den årlige rapporten fra Opplysningsrådet for Veitrafikk AS (OFV).

Bakgrunnen for en gjennomgang av modell for km-godtgjørelse, er at partene har sett at eksisterende modell var utdatert på enkelte områder - for eksempel knyttet til hvilken biltype som skal legges til grunn og hvilken kjørelengde man bør basere seg på. I tillegg har partene også drøftet hvilke faste og variable kostnader det er naturlig å ta med i beregningsgrunnlaget, samt hvor stor andel av de reelle kostnadene som skal tas med.

Partene klarte under forhandlingene høsten 2017 å enes om at en ny modell bør ta utgangspunkt i en gjennomsnittlig familiebil til kr 400 000, og en gjennomsnittlig årlig kjørelengde på 12 500 km. Partene er også, etter hovedsammenslutningenes oppfatning, omforent om hvilke faste og variable kostnader som skal legges til grunn, men partene er ikke enige om hvor stor andel av kostnadene som skal tas med i beregningsgrunnlaget.

Innenlandsavtalen § 6 regulerer dekning av utgifter til bruk av egen bil. Partene er enige om å slå sammen satsene, slik at det kun skal gjelde én sats per kilometer for bruk av egen bil.

Hovedsammenslutningenes utgangspunkt er at arbeidstaker skal få sine utgifter dekket fullt ut dersom vedkommende skal bruke sin private bil i arbeidsgivers tjeneste.

Hovedsammenslutningene tar utgangspunkt i modellen som er diskutert med staten, dvs. en normal familiebil til kr 400 000 i innkjøp og med en årlig kjørelengde på 12 500 km. Ved beregningen av kostnad per kilometer er det ingen tvil om at variable kostnader skal legges til grunn fullt ut – dvs. slik som vedlikehold, drivstoff, dekk, olje, service og reparasjon. Disse kostnadene er direkte forbundet med bruken og slitasjen dette medfører på bilen, og det er innlysende at arbeidsgiver skal dekke dette.

Diskusjonen og uenigheten knytter seg til dekning av faste kostnader, slik som ansvarsforsikring og kaskoforsikring. Statens argumentasjon har vært at dette er kostnader bileier uansett må ha, og som ikke påvirkes særlig av bruk. Staten mener derfor det er rimelig at disse kostnadene kun dekkes med en prosentvis andel lavere enn 100 %.

Hovedsammenslutningene kan ikke godta en slik avkortning i grunnlaget. Det er enighet om at kostnader til forsikringer uansett påløper, og vi mener kostnader til forsikring må legges til grunn

fullt ut. Enhver bileier er pålagt å ha en ansvarsforsikring, og som oftest har bileierne også en kaskoforsikring. Det genereres med andre ord en forsikringskostnad ved å ha egen bil i bruk.

Dersom arbeidstaker ikke har egen bil, eller ikke har mulighet til å benytte egen bil i tjenesten, vil arbeidsgiver være henvist til å leie bil eller kjøpe inn biler. I slike tilfeller vil også utgifter til forsikringer følge med i kostnadene. Utleier vil beregne en andel forsikring i leiekostnaden, og ved kjøp av bil vil arbeidsgiver måtte dekke nødvendige forsikringer fullt ut uavhengig av bruk. Det er derfor rimelig at arbeidsgiver tar sin andel av de reelle forsikringskostnadene per kilometer når arbeidstaker benytter egen bil i tjenesten. På denne måten vil den totale utgiftsdekningen være reell.

Hvis vi sammenligner beregningen fra Opplysningskontoret for Vegtrafikk med modellen staten la frem i forhandlingene, skiller staten sin modell seg fra OFV ved at renter på bundet kapital og årsavgift ikke er tatt med, og heller ikke bompenger. Dersom vi holder disse kostnadselementene utenfor modellene både fra KMD og OFV, blir kostnaden for en bil til kr. 400 000 og en kjørelengde på 12 500 km pr. år, kr. 5,32 pr km for diesel og kr. 5,63 for bensin.

Statens siste tilbud tar utgangspunkt i kostnadene for dieselbil, og med en mindre avkortning enn hva modellen viser. Staten tilbyr dermed en samlet per kilometer på kr 3,90

Hovedsammenslutningene krever en reell utgiftsdekning, og gjør gjeldende at en sats på kr 5,30 pr. kilometer er et riktig uttrykk for dette.

9. Innenlandsavtalen § 12 - Forsikring

Innledning

I begge reiseavtalene er det bestemmelser om forsikring, hvilket følger av innenlandsavtalen § 12 og utenlandsavtalen § 13.

I oktober 2008 ble det inngått en midlertidig sentral særavtale om forsikrings- og erstatningsordning for statsansatte på tjenestereiser ved stasjonering i utlandet. Intensjonen bak opprettelsen av denne forsikringsavtalen var å regulere ulykkesforsikringen for utestasjonerte tjenestemenn på linje med de som var på tjenestereise i utlandet. Videre var det viktig for hovedsammenslutningene å få på plass en forsikringsavtale med en dekning på inntil 65 G for utestasjonerte tjenestemenn og tjenestemenn på tjenestereise utenlands, hvor eventuell skade kunne ha årsakssammenheng med terrorhandlinger, væpnet konflikt, naturkatastrofer eller kriminalitet. Dekningen på inntil 65 G gis ved død eller ved ervervsmessig uferhet. I perioden fra 2008 og frem til i dag ha forsikring vært et tema som partene har vært enige om å se nærmere på, hvilket har kommet til uttrykk gjennom gjensidige protokolltilførsler om arbeidsgrupper, uten at dette har blitt fulgt opp.

Ved reforhandlingen av utenlandsavtalen høsten 2017, ble partene enige om å ta ut bestemmelser som knytter seg til forsikringsdekning ved reiseulykke, og flytte disse over til

«Særavtale om forsikrings- og erstatningsordninger for statsansatte på tjenestereise og ved stasjonering i utlandet» (forsikringsavtalen). Dette ble gjort for å unngå dobbeltregulering i to særavtaler.

Twisten mellom partene nå gjelder nivået for forsikringsdekningen i innenlandsavtalen § 12.

Innenlandsavtalen § 12 nr. 2 – Reiseulykke som medfører død eller medisinsk invaliditet:

Det noteres at staten under saksforberedelsen for nemnden har akseptert hovedorganisasjonenes krav om å øke dekningen fra inntil 15 G til inntil 30 G, og det utbetales 4G til dødsboet dersom det ikke finnes etterlatte.

Partenes uenighet vedrørende denne delen av innenlandsavtalen er ved dette bilagt.

Innenlandsavtalen § 12 – krav om nytt punkt om øket forsikringsdekning ved skade som står i årsakssammenheng med terrorhandlinger mv.

I utenlandsavtalen § 13 er det gjennom en henvisning til reiseavtalen, egne bestemmelser om øket forsikringsdekning til inntil 65 g ved død eller ervervsmessig uførhet som følge av blant annet terrorhandlinger.. I innenlandsavtalen § 12 er det ikke slik bestemmelse om økning av forsikringssummen. Etter hovedorganisasjonenes syn er det ulogisk og i strid med alminnelige likhetsprinsipper at det er bedre dekning dersom en statsansatt på tjenestereise rammes av slike hendelser ved tjenestereise i utlandet enn ved tjenestereise innenlands. Ettersom en utenlandsreise med dekning etter utenlandsavtalen starter innenlands, kan det tenkes at vedkommende utsettes for en fatal terrorhandling på et trafikknutepunkt i Norge, hvor vedkommende etter utenlandsavtalen § 13 gis forhøyet dekning til inntil 65 G. Dersom samme hendelse samtidig rammer en statstjenestemann på tjenestereise innenlands, vil vedkommende bare har krav på inntil 30 G for samme skade.

Hovedorganisasjonene krever derfor inntatt en bestemmelse om øket dekning til inntil 65 G ved skade forårsaket av terrorhandlinger mv. i § 12 i innenlandsavtalen, på samme måte som dette er regulert i § 13 i utenlandsavtalen.

10. Avtaleperiode og reguleringsbestemmelser i begge særavtalene

Det gjøres gjeldende at de nye avtalene som nemnden fastsetter, av nemnden gis virkning fra 1. januar 2018. Det vises til at utløpet på de tidligere avtalene var 31. desember 2017.

Under forhandlingene ga hovedsammenslutningene uttrykk for at de kunne akseptere en avtaleperiode på 3 år for begge særavtalene, gitt partene var omforente om løsningene. Ettersom reiseavtalene nå avgjøres ved nemndsbehandling, krever hovedsammenslutningene at avtaleperiodene for begge avtalene maksimalt settes til utløp 31. desember 2019. Det understrekes at det er viktig at utløpsperioden settes likt for de to avtalene.

Hovedsammenslutningene krever at regulering av satser i begge avtalene forhandles mellom partene. Ved forhandlinger vil man kunne frem til gode løsninger som tar høyde for svingninger i blant annet valuta og priser.

Hovedsammenslutningene nedla slik felles **påstand**:

Særavtalen om dekning av utgifter til reise og kost innenlands:

KMD's tilbud datert 31. januar 2018 aksepteres som ny avtale, men med krav om følgende endringer:

Definisjoner i § 2 avvises og erstattes med følgende ordlyd:

«§ 2. Definisjoner- erstattes med følgende ordlyd:

- 1. Reise: Pålagte eller godkjente reiser av ikke fast karakter, og rutinemessige faste oppdrag som ikke trenger godkjennelse av arbeidsgiver for hvert oppdrag.**
- 2. Arbeidssted: Der arbeidstakeren til daglig arbeider**
- 3. Døgn: Med døgn menes 24 timer regnet fra det klokkeslett reisen begynner**
- 4. Natt: Med natt menes tiden mellom kl. 22.00 og kl. 06.00.**
- 5. Utgangs- og endepunkt for reisen: Det sted, arbeidssted eller bopel, hvor reisen begynner eller slutter.»**

§ 6 Bruk av egen bil

*Satsen for kilometergodtgjørelse settes til **kr. 5,30** pr km.*

§ 9 utgifter til kost

*«Arbeidstaker får dekket utgifter til kost på reise over **15 km** og som varer utover 6 timer.*

1.

- a. For reiser over 12 timer med overnatting dekkes kost med **kr 954,-**.*
- b. For reiser fra og med 6 timer og til og med 12 timer dekkes kost med **kr 370,-**.*
- c. For reiser over 12 timer uten overnatting dekkes kost med **kr 696,-**.*
- d. For reiser som varer mer enn et døgn, regnes 6 timer inn i det nye døgnet som et nytt døgn.*

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnsatsen i a). Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dekning av utgifter til kost kan i stedet dekkes etter regning, dersom partene lokalt er enig om dette.

3. Bestemmelsen i nr. 1 b og c gjelder ikke arbeidstakere med mobilt arbeidssted når de utfører ordinært arbeid.»

§ 10 Utgifter til overnatting

Hovedsammenslutningene krever tillagt følgende avsnitt i bestemmelsen:

«Dersom det ikke er utgifter til overnatting på hotell eller lignende, og arbeidsgiver ikke sørger for annen overnatting, utbetales et udokumentert tillegg på kr. 450,- pr. døgn.»

§ 12 Forsikring

Pkt. 2 i KMDs tilbud av 31.1.18 avvises og erstattes med følgende ordlyd:

«Reiseulykke som medfører død eller medisinsk invaliditet erstattes med inntil 30 G. Dersom det ikke finnes etterlatte, utbetales 4 G til dødsboet.»

Det tas inn et nytt punkt i avtalen med følgende ordlyd:

«I de tilfeller hvor eventuell skade har årsakssammenheng med terrorhandlinger, væpnet konflikt, naturkatastrofer eller kriminalitet, økes forsikringsdekningen for statsansatte til inntil 65 G ved død eller ved ervervsmessig uførhet.»

§ 15 Reguleringsbestemmelser

Ny ordlyd:

«Satsene forhandles årlig, med virkning fra og med 1. januar påfølgende år.»

§ 16 Avtaleperiode

«Avtalen gjelder med virkning fra 1. januar 2018 til og med 31. desember 2019.»

Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge

KMDs tilbud datert 31. januar 2018 aksepteres som ny avtale, men med krav om følgende endringer:

§ 2 Definisjoner

Pkt 4. utgår

Någjeldende bestemmelse om kost videreføres i all hovedsak:

«§ 8 Utgifter til kost

1. Utgifter til kost beregnes etter de satser for vedkommende land som er oppført i vedlegg 1 til denne særavtalen på følgende måte:

a. For reiser fra og med 6 timer og inntil 12 timer tur/retur dekkes 2/3 av

kostsatsen for vedkommende land

b. For reiser fra og med 12 timer tur/retur dekkes full kost for vedkommende land

c. For reiser som varer mer enn 1 døgn, regnes 6 timer eller mer inn i det nye

døgnet som et nytt helt døgn

Dersom reisen foretas gjennom flere land i løpet av et døgn, beregnes kost for det land hvor arbeidstaker oppholdt seg lengst.

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnssatsen for det enkelte land. Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dekning av utgifter til kost kan i stedet dekkes etter regning, dersom partene lokalt er enig om dette.»

Som justering i særavtalens vedlegg 1: Hovedsammenslutningene krever at ECA-satsene (bilag 43) justeres opp med 15 %, dog slik at ingen satser reduseres i forhold til gjeldende satser (for konkrete satser, se bilag 23).

§ 11 Reisetid

Nytt første ledd

«Reisetid utenom ordinær arbeidstid og på frilørdag-, søn- og helgedager, kompenseres time for time.»

§ 16 Reguleringsbestemmelse

«Kostsatsene forhandles årlig med virkning fra 1. januar påfølgende år. Kompensasjonstillegget forhandles årlig med utgangspunkt i rammen for tariffoppgjøret.

§ 17 Avtaleperiode

«Avtalen gjelder med virkning fra 1. januar 2018 til og med 31. desember 2019.»

Staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i det vesentlige gjort gjeldende:

1. Innledende merknader

Reiseavtalenes formål har vært å dekke merutgifter i forbindelse med reise. Merutgifter vil innebære fratrekk for besparelse i hjemmet, som av SIFO er beregnet til kr 93 per døgn. Satsene har utviklet seg til å dekke faktiske utgifter.

I begge reiseavtalene kreves det at reisen skal foretas på den hurtigste og rimeligste måten, når det samlet sett tas hensyn til alle utgifter og en effektiv og forsvarlig gjennomføring. Statlige virksomheter har store utgifter til reiser. Data fra 2015, som antas å dekke halvparten av alle reiser innenlands, viser at ca. halvparten av alle kostnader til reiser innenlands utgjør 819,5 mill. kroner. Beløpet inkluderte primært kost, overnatting og kilometergodtgjørelse, hvorav kostgodtgjørelser utgjorde den største kostnadsposten på 324,5 mill. kroner. Siden datagrunnlaget antas å dekke om lag halvparten av reisene innenlands, må tallet dobles for å gi et bilde på totalkostnaden.

Satsene i reiseavtalene har overslag til andre sektorer. Kommuneforvaltningen knytter sine regler om reisedekning til statens særavtaler. Privat sektor benytter også til dels statens satser på frivillig basis uten at vi vet omfanget.

Det er et mål for staten at avtaleverket er forståelig for brukerne og at dekningen av de ansattes utgifter skal være reelle. Særavtalene om reiser er de sentrale avtalene som det er flest henvendelser fra brukerne om, både fra statlige virksomheter og øvrige sektorer som følger avtalen. Utfylling og kontroll av reiseregninger har vært administrativt krevende. Tidligere var det manuelle reiseregninger, og refusjon av faktiske utgifter måtte dokumenteres/legitimeres. Med dagens teknologiske løsninger, hvor bilde av kvitteringer legges direkte inn i reiseregningen via applikasjon, vil det være langt enklere å reise på regning enn tidligere, i tillegg til at det gir en korrekt refusjon for faktiske utgifter.

Bruk av sjablonger har vært forenkende ved at faktiske utgifter ikke dokumenteres med kvitteringer. Det er derfor de senere år lagt ned mye arbeid på å forenkle prosessene gjennom

bruk av datasystemer, slik at det er de reelle utgifter som dekkes (f.eks. dekning av utgifter til overnatting). Bruk av sjablongsatser innebærer å dekke et bestemt kronebeløp for de enkelte utgiftene som kan refunderes, uten at det må gjøres konkrete beregninger eller fremlegges dokumentasjon for utgiftene. Sjablongsatser kan gi både et over- eller underskudd ut fra den faktiske situasjonen. I gjeldende avtaler er det sjablongsatser for bruk av egne fremkomstmidler, dekning av utgifter til kost og ulegitimert nattillegg, sistnevnte kun i innenlandsavtalen.

Det er skattelovgivningen med forskrifter og retningslinjer som er grunnlaget for hvilke ytelser som skal inntektsbeskattes. Både forskuddssatsene og takseringsreglene for godtgjørelser var tidligere fullt ut knyttet opp mot bl.a. satsene for kost, overnatting og kjøregodtgjørelser i reiseavtalene. Det ble ansett å være samsvar mellom reiseavtalenes satser og de skattefrie satsene. I flere år har det blitt stilt spørsmål om hvorvidt det fortsatt er et slikt samsvar. Skattereglene ble derfor formelt frikoblet fra statens særavtaler i 2011.

I dag gjenspeiler de skattefrie satsene særavtalenes satser med to unntak. Det ene unntaket er at satsen for skattefri kilometergodtgjørelse (fra og med 2016) er lavere enn statens sats for kilometergodtgjørelse. Differansen økte fra 30 øre i 2016 til 60 øre i 2017. Det andre unntaket er skattlegging av kost på reiser med overnatting innenlands (fra og med 1. januar 2018), som var et resultat av budsjettforliket høsten 2017. Ved å vedta et skatteinnslag som er lavere enn satsene i reiseavtalene, mener Stortinget at satsene gir overkompensasjon (inntektselement).

Det er et grunnleggende prinsipp at arbeidstakere ikke skal kompenseres for endringer i skatteregelveket. Staten avviser derfor krav om at innføringen av skatt på satser for kost og kilometer skal kompenseres gjennom økte satser. Staten legger til grunn at Stortinget har ment at disse satsene allerede gir overkompensasjon som skal beskattes.

2. Definisjoner

Definisjonsbestemmelsene i begge reiseavtalene er tvistetema.

Hovedsammenslutningene har avvist statens siste tilbud om at rutinemessige faste oppdrag tas ut av definisjonen av reise i innenlandsavtalen § 2 a), med den begrunnelse at statens forslag til ordlyd i § 2 vil kunne skape uklarhet med hensyn til hvilke type reiser som er omfattet av avtalen. Staten viser til at det de siste tiårene har vært uklart hvilke oppdrag som skal falle inn under begrepet "rutinemessige faste oppdrag". Når *særavtale for reiser innenlands for statens regning* og *særavtale om kostgodtgjørelse ved rutinemessige faste tjenesteoppdrag uten overnatting* etter 2015 er slått sammen, vil det enten dreie seg om et tjenesteoppdrag som vil være omfattet av "pålagt eller godkjent reise", eller ikke. Staten har likevel under saksforberedelsen for nemnden valgt å frafalle kravet om denne endringen i begge avtalene.

Hovedsammenslutningene har avvist statens krav om definisjon av kost i innenlandsavtalen ny § 2 nr. 5 og utenlandsavtalen ny § 2 nr. 4. Staten har lagt frokost, lunsj og middag til grunn for

ny definisjon av kost i begge reiseavtalene. Det vises til at disse måltidene er grunnlag for dagens måltidstrekk, og i tillegg grunnlag for måltidssatsene i utenlandsavtalen. Med andre ord er det frokost, lunsj og middag satsene er bygd på og de måltidene som satsene er ment å dekke. Kravet opprettholdes.

3. Dekning av utgifter til kost

3.1 Innledning

Som hovedregel skal måltider på tjenestereisen/oppdraget dekkes etter sjablong eller etter regning for spesielle reiser. Sjablongssatser for reiser uten overnatting differensieres etter tidsintervaller for reisens varighet. Etter gjeldende innenlandsavtale er vilkåret for å få kostgodtgjørelse etter § 9 nr.1 at reisen har en lengde på minst 15 km og varer i minst 6 timer. Ved reiser med overnatting gis en egen sats som tilsvarende fast døgn-sats, på utland etter hvilket land reisen foretas.

Kostsatsene forutsetter at arbeidstaker selv betaler alle måltider. Blir arbeidstaker påspandert måltider, eller disse ligger innbakt i hotellregningen (for eksempel frokost), må det foretas måltidstrekk. I begge avtalene er prosentsatsen for måltidstrekk gitt i departementets kommentarer. Partene er enige om at det i utenlandsavtalen tas inn en bestemmelse om måltidstrekk på henholdsvis frokost 20 %, lunsj 30 % og middag 50 %.

Dagens sjablongsystem i innenlandsavtalen har én sats for reiser mellom 6-12 timer, én sats for reiser over 12 timer uten overnatting og én sats for reiser over 12 timer med overnatting. Utenlandsavtalen har en sats for reiser mellom 6 -12 timer og en sats over 12 timer for hvert land/by. Staten har ved tidligere forhandlinger og siden starten av disse forhandlingene, vært tydelig på at det bør gjøres endringer i innretningen og grunnlaget for dekning av utgifter til kost. Med innretning menes timesintervall, inndeling etter måltid, antall retter som ligger til grunn mv. Statens formål er at den ansatte får dekket sine reelle utgifter til tre måltider per døgn ved pålagte reiser. Dersom måltider blir dekket etter regning, vil det hverken gi over- eller underkompensasjon. Staten vil derfor utvide muligheten for å dekke de reelle utgiftene til måltider ved å reise på regning.

Ulike modeller for dekning av utgifter til kost i begge avtalene er diskutert mellom partene i forhandlingsperioden. De ulike modellene ser på sjablongstruktur, intervaller, skjæringspunkt mv. Reduksjon av et sannsynlig overskudd på sjablongene har vært viktig for staten gjennom hele forhandlingsperioden.

Staten la opprinnelig fram tilbud om en lik beregningsmodell for begge avtalene, jf. bilag 2. Den foreslåtte modellen la til grunn at det for reiser som varer minst et døgn, dekkes en udokumentert døgn-sats som i dag. For reiser som varer mer eller mindre enn et døgn dekkes udokumenterte utgifter til henholdsvis frokost, lunsj og middag, avhengig av reisens varighet,

mens det i gjeldende avtale bestemmes av tidsintervall uavhengig av antall måltid. I gjeldende avtale vil man få hel døgn-sats om reisen varer mer enn seks timer inn i nytt døgn.

Hovedsammenslutningene har ikke ønsket å diskutere endringer i modell for beregning av kostgodtgjørelse. Staten har derfor, i et forsøk på å komme til enighet, tilbudt å beholde dagens modell i begge avtaler med noen justeringer. Staten har fremmet krav om at reiser som varer mer enn 6 timer inn i et nytt døgn, ikke lenger skal gi ny døgn-sats. I dag vil en reise som varer 29 timer gi ett døgn-sats kostgodtgjørelse, mens en reise på 30 timer gir kostgodtgjørelse for to døgn, dvs. det dobbelte utbetalt. Staten mener at det rimelige i denne sammenhengen vil være å gi kostdekning på samme måte som for dagreiser første døgn, dvs ny døgn-sats først etter 12 timer på utenlandsreiser og ny sats eller døgn-sats etter 12 timer på innenlandsreiser (avhengig av overnatting), og har derfor lagt fram krav om dette. I tillegg ønsket, som nevnt, staten å redusere overkompensasjonen i de gjeldende sjablongene. Det ble derfor også lagt fram krav knyttet til størrelsen av sjablongsatsene.

3.2 Minste reiselengde – innenlandsavtalen

Etter statens syn vil reiser med en lengde på minst 30 km. være et mer riktig innslagspunkt med dagens transportmuligheter. Det vises til at en reise på 30 km. med f.eks. tog, vil ta i underkant av 30 min. Som i dag vil det være anledning til å reise på regning dersom arbeidstaker er på reise under 30 km/under 6 timer og ikke blir påspandert et måltid, se nedenfor under pkt. 2.4.2.5.

3.3 Regulering av satser - utenlandsavtalen

Regulering av satsene for kost på utenlandsreiser tar utgangspunkt i endringer i prisnivå og valuta, etter nærmere kravspesifikasjon for frokost, lunsj og middag, basert på prisnivå for det enkelte land/by innhentet av Employment Conditions Abroad International LTD (ECA). ECA er et britisk firma som innhenter opplysninger om pris på kost utenlands etter oppdragsgivers kriterier. Tidligere ble veiledende prisnivå hentet inn med hjelp fra ambassadene. Ansatte ved ambassadene ble bedt om å undersøke prisnivå på selvvalgte spisesteder, basert på en veileder med kriterier utarbeidet av KMD i samråd med hovedsammenslutningene. Det var ikke konsistens i hvem som hentet inn informasjon og grundigheten varierte, blant annet varierte hvilke spisesteder og nivå/segment på spisesteder (og tidligere hoteller) som ble valgt. Innhenting og bearbeiding av innhentede data var et krevende arbeid for utenriksstasjonene.

For KMD innhenter ECA priser på hotellfrokost, to-retters lunsj (inkludert kaffe) og tre-retters middag (inkludert en "soft drink") på spisesteder i mellomstørrelse. I tillegg innhentes butikkpris på flaskevann. I forkant av innhenting av opplysninger fra ECA var det et ønske, både fra Staten og fra flere av hovedsammenslutningene, om å endre måten prisgrunnlag og vurderingen av grunnlaget ble gjort for kostsatsene utenlands.

Endringer i ECA fra år til år er basert på systematiske konkrete prisundersøkelser fra et antall spisesteder på hver destinasjon hvor priser blir innhentet fra hovedstedene, med mindre det er flere satser for ett land. Det vises til vedlegg 1 til utenlandsavtalen, hvor det framkommer at prisene i hovedstedene ofte er høyere enn prisene i andre byer. Tallet KMD mottar er et gjennomsnitt av de innsamlede prisene i lokal valuta. Deretter beregner KMD priser i NOK med valutakursene for siste virkedag i mai hvert år.

I veilederen fra 2014 var kriteriene at spisestedene skulle være alminnelig gode, og at måltidene så langt som mulig skulle velges ut i henhold til "vanlig vestlig standard" med hensyn til innhold og mengde. Prisene ble hentet inn fra flere byer i hvert land. For å beskrive "vanlig vestlig standard" nærmere, vises det til veilederen fra 2011 hvor antall retter beskrives under kriteriene for innhenting av priser. Det skulle innhentes pris på fullverdig frokost etter norsk standard, en to-retters lunsj (prisen for to retter oppgis, dersom det er små porsjoner) og to-retters middag (dersom rettene er små, kan tre-retters middag unntaksvis aksepteres). I veilederne etter 2011 henvises det kun til "vanlig vestlig standard".

Siden 2015 har KMD lagt fram tallgrunnlaget fra ECA som grunnlag for regulering av satsene i utenlandsavtalen, med utgangspunkt i at satsene i avtalen skal tilsvare ECA-prisene. I forhandlingene 2015 (med virkning fra 1.1.2016) ble forhandlingsløsningen at ingen satser ble lagt lavere enn ECA-prisene. Gjeldende satser som lå mer enn 50 pst over ECA, ble skåret ned til 50 pst. Satsene som lå mellom ECA-sats og ECA-sats pluss 50 pst, ble stående. Ved regulering av satsene høsten 2016 ble forhandlingsløsningen at gjeldende satser ble stående. Totalt sett ligger mange av satsene i gjeldende avtale til dels betydelig over ECA-satsene.

Hovedsammenslutningenes krav er å legge ECA som utgangspunkt, men i tillegg gjøre et sjablongmessig prispåslag på 15 pst. I tillegg er kravet at ingen satser skal reduseres, selv om prisene fra ECA indikerer at satsene er for høye. Denne tilnærmingen er ulik tilnærmingen staten gjorde, og som det var enighet om, i 2015 (med virkning fra 1.1.16) og innebærer en differanse mellom ECA-satser og krav om nye satser på minimum 15 pst.

Kostsatsene skal dekke utgifter til måltider og objektivt innhentede satser, med like kriterier og innsamlingsmetodikk for alle land, gir den beste informasjonen. Staten har derfor vært tydelige på at nivået på kostsatsene bør ligge på ECA-satsene. I tillegg har staten presisert at grunnlaget for satsene er flere retter per måltid enn hva som ligger til grunn for kostsatsene innenlands og sammenlignet med f.eks. Sverige (Sverige benytter ECA som grunnlag, men henter inn priser på én rett pr måltid).

Staten registrerer at hovedsammenslutningene mener at KMD ensidig endret forhandlingsgrunnlag. Det er statens syn at hovedsammenslutningene har godtatt en gradvis tilnærming til ECA satsene ved at det i 2015 ble framforhandlet satser hvor ingen satser ligger lavere enn ECA. Satser som lå mer enn 50 pst over ECA ble skåret ned til 50 pst over. Satsene

som lå mellom ECA-sats og ECA-sats + 50 pst ble stående. I 2016 gjorde vi det samme, men da slik at ingen satser lå mer enn 30 pst over ECA.

Oppsummert mener staten at ECAs prisnivå på de ulike destinasjonene dekker utgiftene til kost. ECAs prisnivå er basert på et systematisk og solid fundament på tvers av land, i motsetning til tidligere innhentingemetoder. Antall retter til hvert måltid er flere enn det som i tidligere veiledere er betegnet som "vanlig vestlig standard". I tilfeller der destinasjoner opplever større pris- og valutasvingninger, og at prisene derfor ikke tilsvare reelle priser, vil alternativet være å reise på regning.

3.4 Regulering av satser - innenlandsavtalen

Grunnlaget for regulering av satsene i innenlandsavtalen har de siste årene vært KPI-indeks for restauranttjenester, også i reguleringer i tariffperioden. Ved reforhandling er nivået på kostsatsene forhandlingstema. Satsene i innenlandsavtalen økte med KPI-indeksen for restauranttjenester med virkning fra 1.1. 2017 fra 710 – 733 kr. Staten har også i disse forhandlingene tilbudt oppregulering av satsene med KPI-indeks for restauranttjenester.

Staten kan ikke se at det er grunnlag for hovedsammenslutningenes krav om en økning av døgnsatzen på innland fra kr. 733 til kr. 954. Vi viser i den forbindelse til at dagens satser allerede sannsynligvis gir et overskudd. Satsene skal dekke utgifter til måltider, og det skal være minst mulig rom for over- og underdekning. Et overskudd på sjablongene må reduseres og en økning på 30 prosent vil derfor være helt urimelig. I tillegg vil det påføre staten urimelig høye kostnader. Statens utgifter til kost ved innenlandsreiser har økt betydelig gjennom flere år, jf. bilag 5.

Virksomhetene i staten bruker store beløp på kostgodtgjørelser. I tillegg følger andre ikke-statlige virksomheter satsene i reiseavtalene. Endringer i kostsatsene har store utslag på den totale kostnaden av kostgodtgjørelser for staten, og det er derfor svært viktig at nivået på satsene så langt mulig tilsvare reelle utgifter. KPI-veksten har i perioden 2013-2015 økt med 4,3 pst, mens kostsatsene for innenlandsreiser over 12 timer har økt med henholdsvis 5 og 6 pst. Med satser som sannsynligvis gir overkompensasjon, vil staten ha store utgifter til kostgodtgjørelser som etter vårt syn vil ha et lønnsselement i seg. Dette gis i hovedsak skattefritt og er i seg selv problematisk.

Staten mener at å legge ECA og restaurantpriser i Oslo til grunn for kostsatsene i innenlandsavtalen vil gi en sterk overkompensasjon og en høy merkostnad for staten. Tidligere la man til grunn hva ett til to smørbrød kostet på veikroer og lignende. To-retters lunsj og tre retters middag i Oslo kan ikke være representativt for hele landet.

De fleste av de fremforhandlede kostsatsene har over tid utviklet seg til å gi full utgiftsdekning. Videre er det statens syn at de fleste gjeldende satsene også er høyere enn det som er de faktiske

merkostnadene til kost som arbeidstakere har på reiser i oppdrag for arbeidsgiver. Dette gir et overskudd for arbeidstaker. Satsene i reiseavtalene bør gi utgiftsdekning for faktiske kostnader.

3.5 Reise på regning

De fleste av utgiftsdekningene skjer i dagens avtaler etter regning, med unntak av kost og bruk av egen bil eller andre fremkomstmidler. I tidligere forhandlinger er det tatt inn i avtalene at det er anledning til å få dekket utgifter ved å reise på regning i "særlige tilfeller". Som "særlige grunner" kan for eksempel være tilfeller der utgifter til kost er uforholdsmessig høye, eller der arbeidstaker er på reise under 15 kilometer og/eller mindre enn 6 timer og vedkommende ikke blir påspandert måltid.

Staten har i sine tilbud lagt til grunn en større mulighet for arbeidsgiver til å bestemme at utgifter til reise skal dekkes etter regning. Etter statens syn bør arbeidsgivers styring være en forutsetning for en slik løsning. Det vises i den forbindelse til at arbeidsgivers styring også gjelder etter dagens bestemmelse.

Å reise på regning vil gi en mer korrekt refusjon av faktiske utgifter til måltider på reise, i motsetning til en sjablongsats som ikke alltid treffer, og gir både under- og overkompensasjon.

4. Kilometergodtgjørelse

Innenlandsavtalen § 6 gjelder bruk av egen bil. Bestemmelsen gjelder også for kjøring i utlandet.

Dagens modell for beregning av sjablong for dekning av utgifter for bruk av egen bil, tar utgangspunkt i kostnadsoversikter fra Opplysningsrådet for veitrafikk (OFV). Modellene for beregning av kilometergodtgjørelse tar utgangspunkt i gjennomsnittlige kostnader for biler i kostnadsklasse 1 (kr 178 000) og kostnadsklasse 2 (kr 270 000) og kjørte km på 17 500. I modellen ligger variable kostnader, 80 pst av avskrivningen og renter av bundet kapital i tillegg til 100 pst av ansvarsforsikring og årsavgift i modellene. Kaskoforsikring ligger ikke i modellen. Alle elementene i OFV's oversikter har aldri blitt lagt til grunn.

Staten signaliserte allerede i første krav på innenlandsavtalen at det ville fremmes krav om endring av modellen for beregning av kilometergodtgjørelse. Ulike modeller, basert på oversikter fra OFV, er presentert og diskutert i møter med hovedsammenslutningene. Staten vil tilføye at modeller for kilometer og kost i tillegg ble presentert i et møte 7. november 2017 forut for forhandlingene av avtalene.

Staten har brukt opplysninger fra OFV som utgangspunkt for å beregne kostnader ved bilbruk, dvs. som grunnlag for å diskutere kilometergodtgjørelse. OFVs oversikter er inndelt i flere

kostnadsklasser primært basert på bilers anskaffelsespris/verdi. OFV gir årlig ut kostnadsoversikter over hva det koster å eie og bruke bil.

Statens premiss for tilbudene som er lagt frem på modeller for kilometergodtgjørelse, er at det er de variable kostnadene ved bruk av bil som må ligge til grunn for kilometergodtgjørelsen i reiseavtalene. Det legges til grunn at de som benytter bil i tjenesten, har bil fra før og derfor betaler faste kostnader uavhengig av bruk av bil i jobbsammenheng. I presentasjonene av modellene har staten benyttet modeller med gjennomsnittlige kostnader for biler i kostnadsklasse 2 (kr 270 000) og kostnadsklasse 3 (kr 400 000), kjørte kilometer på 12 500, bensin og dieseldrevet.

Staten legger til grunn at det er enighet mellom partene om å redusere antall satser til én sats pr kjøretøy og én sats uavhengig av kjørelengde. Videre at det er enighet om bruk av gjennomsnittsbil, herunder kostnadsklasse 3 (400 000), 12 500 kjørte km og at det er en dieseldrevet bil. Tvisten gjelder etter statens syn, hvor stor andel av de faste kostnadene som har et variabelt element ved seg (avskrivning og forsikring) som skal legges til grunn i beregningen av kilometergodtgjørelsen, mens det er enighet om at de rent variable kostnadene skal legges til grunn.

Kilometersatsene i avtalen har så langt ikke blitt redusert, selv om kostnadene i oversiktene fra OFV enkelte år har vist reduksjon. Gjeldende kilometersatser ligger derfor slik staten ser det, over kostnadsnivået OFV har lagt til grunn. Dette tilsier at satsene i dag allerede er for høye.

På bakgrunn av innspill fra hovedsammenslutningene i forhandlingene, er det hentet inn informasjon fra OFV, SSB mv. på antatt "gjennomsnittsbil". Gjennomsnittsbilen ble satt til kostnadsklasse 3 (kr 400 000), 12 500 kjørte km og dieseldrevet. Ny modell med disse forutsetningene ble presentert 7. desember. I denne modellen ble variable kostnader og 30 pst av forsikringene og avskrivningen lagt til grunn.

Statens målsetting i disse forhandlingene har derfor vært å fastsette satser som er reelle merutgifter ved bruk av egen bil, gjennom nye modeller for beregning av kilometergodtgjørelse for bruk av egen bil. Hovedsammenslutningene har krevd en økning av kilometersatsen på 29 prosent, noe som ligger langt fra det staten mener skal dekkes.

Staten viser til at vi gjennom forhandlingene har gått fra å kreve en modell med kun rene variable kostnader (vedlikehold, drivstoff, olje, dekk, service og reparasjon), til en modell med 60 pst av forsikringene og avskrivningen (faste kostnader med et variabelt element ved seg). Statens siste tilbud innebærer en reduksjon i kilometersatsen på 0,20 kr. pr. kilometer. Hovedsammenslutningene har valgt å fremme krav om en kilometersats på 5.30 kroner i sin tilbakemelding på statens siste tilbud, til sammen en økning på kr. 1.40 pr. kilometer.

Statens siste tilbud på 3,90 kr pr kilometer ligger langt over det kilometersatsen hadde vært om kun rene variable kostnader hadde blitt lagt til grunn. I tillegg er et gjennomsnitt av dagens satser på bil 3,90 kr pr kilometer (dagens satser for bil er kr. 4,10 for inntil 10 000 km, kr 3,45 for over 10 000 kjørte km og kr. 4,20 for EL-bil.).

Kilometersatsen i reiseavtalen skal dekke merutgifter arbeidstaker har i forbindelse med bruk av egen bil i jobbsammenheng, og derfor variable kostnader ved bruk av egen bil. Det antas at arbeidstaker har bil fra før, og at faste kostnader derfor ikke skal dekkes av staten fullt ut, men kun de faste kostnadene som har et variabelt element ved seg.

5. Reisetid i utlandet

Staten avviser krav om at reisetid på utenlandsreiser skal kompenseres time for time, slik som for innenlandsreiser etter Hovedtariffavtalen § 8. Bestemmelsen gjelder kun kompensasjon for reiser innenlands, og ikke i utlandet. Hovedtariffavtalen, sentrale og lokale særavtaler gjelder i Norge og etablerer ikke rettigheter som kan påberopes ved tjeneste i utlandet, med mindre disse tariffavtalene uttrykkelig regulerer lønns- og arbeidsforhold i utlandet. I utenlandsavtalen er kompensasjon for reiser i utlandet regulert i § 11.

Kompensasjon for reiser i forbindelse med ordinært arbeid i utlandet, var opprinnelig fastsatt administrativt. I forhandlinger om ny utenlandsavtale i desember 2005 ble det tatt inn i avtalen som ny § 10 *Kompensasjon for reisetid*. Avtalens nr. 1 fikk følgende ordlyd:

For reisetid utenom ordinær arbeidstid og på frilørdag, søn- og helgedager, gis en kompensasjon på 15 minutter pr. reisetime.

Med virkning fra 1. mars 2009 ble kompensasjonen økt til 30 minutter pr. reisetime. En økning til 1 time som hovedregel, vil gi store økonomiske konsekvenser. Arbeidsgiver har hele tiden (også mens det bare var administrative bestemmelser) kunnet velge å likevel gi kompensasjon begrenset oppad til 1 time.

Staten krever at reiser utenlands kompenseres med 30 minutter pr. time, som i dag.

6. Overnatting innland

Om arbeidstaker har kostnader i forbindelse med overnatting, refunderes dette fullt ut etter regning. I de tilfellene der arbeidsgiver ikke sørger for overnatting (på for eksempel hotell eller liknende), utbetales et ulegitimert (skattefritt) nattillegg etter innenlandsavtalen. Dette er aktuelt for eksempel der arbeidstaker velger å overnatte privat hos venner eller familie under reisen.

Ulegitimert nattillegg finnes ikke i utenlandsavtalen. Begrunnelsen for dette er blant annet at det er arbeidsgivers ansvar å sørge for ansattes sikkerhet når de er på reise i tjenesten, og

arbeidsgiver bør vite hvor arbeidstakere overnatter på tjenestereiser. Prinsippet kan også overføres til innenlandsavtalen.

Etter statens syn er det uklart hvilken utgift dette ulegitimerte nattillegget skal dekke. At hovedsammenslutningene mener at løsningen sparer staten for penger, kan ikke være avgjørende. Det gjøres gjeldende at det ulegitimerte nattillegget strykes fra innenlandsavtalen.

7. Forsikring – innenlandsavtalen

Staten har under forberedelsen til behandlingen i nemnden besluttet å komme hovedsammenslutningene i møte og akseptere kravet om å øke forsikringsdekningen i innenlandsavtalen fra 15 til 30 G og at det økes fra 3 til 4 G til dødsboet der det ikke finnes etterlatte.

Staten kan ikke akseptere hovedsammenslutningenes krav om at det etter modell fra utenlandsavtalen skal etableres et øket nivå til 65 G under innenlandsavtalen dersom det foreligger terrorhandling mv. Det har gjennom forhandlinger mellom partene vært et krav om økte erstatninger i utlandet grunnet økt risiko for skader i utlandet. Det er ingen automatikk i at dette skal få overslag til innenlandsreiser.

8. Regulering av satser i avtaleperioden

Både i innenlandsavtalen og utenlandsavtalen er det bestemmelser for tariffperioden om at satsene skal gjennomgås årlig med henblikk på eventuelle endringer påfølgende år (reguleringsklausuler). Grunnlaget for å vurdere endringer av sjablongsatsene er noe forskjellig for innenlandsavtalen og utenlandsavtalen.

Når satsene for innenlandsreiser skal reguleres i et mellomår, tas det utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås prisindekser (prisindeksen for restaurant og hotelltjenester) for kost. Staten ved KMD legger frem grunnlaget. En ren indeksregulering innebærer en opp- eller nedjustering av tidligere satser. En grundigere gjennomgang av satsnivå vil, med mindre det er særskilte årsaker til annet, i hovedsak foretas ved reforhandling av avtalen.

Regulering av satsene for utenlandsreiser tar utgangspunkt i endringer i prisnivå og valuta basert på innhentede tall fra ECA, se over pkt. 2.4.2.2.

Staten har fremmet krav om at satsene i begge avtalene gjennomgås årlig med virkning fra og med 1. januar påfølgende år, og at kompensasjonstillegget i utenlandsavtalen forhandles årlig med samme virkningstidspunkt. Staten krever ECA satsene lagt til grunn for beregning av kost på utland, og følgelig at ECAs justeringer skal ligge til grunn for en årlig gjennomgang av kossatsene i utenlandsavtalen.

9. Avtaleperioden

Staten krever at nye reiseavtaler får virkningstidspunkt fra det tidspunkt nemndas kjennelse foreligger. Staten la fram sitt siste tilbud på begge avtalene i januar og med virkningstidspunkt 1. januar 2018, med håp om å finne en løsning i forhandlingene. Når saken nå står i nemnd, er forutsetningene for statens tilbud endret.

Partene er enige om at gjeldende reiseavtaler videreføres inntil nemndas kjennelse foreligger. Reiseavtalene avløses dermed av nye tariffavtaler. Det vises til at det antakelig vil gå flere måneder over utløpstiden for gjeldende avtaler før nemndas kjennelse vil foreligge. En virkningsdato til 1. januar 2018 vil skape store praktiske utfordringer for virksomhetene. Det vises til det store antallet reiser som vil være gjennomført i staten i denne perioden, og at en etterbetaling vil gi store økonomiske og administrative konsekvenser.

Staten aksepterer hovedsammenslutningenes krav om at utløpstiden for avtalene er 31. desember 2019.

Staten v/Kommunal- og moderniseringsdepartementet nedla slik **påstand**:

Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge

§ 1 Virkeområde og omfang

1. *Særavtalen gjelder for arbeidstakere som reiser i oppdrag eller i tjeneste for statens regning utenfor Norge.*
2. *Hvis sammenhengende opphold på samme oppdragssted varer utover 28 døgn, skal satsene for kost reduseres med 25 % fra og med det 29. døgnet.*
3. *Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) kan, i samråd med hovedsammenslutningene, fastsette andre bestemmelser eller godtgjørelser enn de som framgår av denne særavtale.*

§ 2 Definisjoner

1. *Reise: Pålagt og/eller godkjent reise.*
2. *Oppdragssted: Område som kan dekkes med utgangspunkt fra samme overnattingssted. Det kan forekomme flere oppdragssteder på en reise.*
3. *Døgn: Med døgn menes 24 timer regnet fra det klokkeslett reisen begynner.*

4. Kost: Med kost menes frokost, lunsj og middag.

5. *Utgangs- og endepunkt for reisen: Det sted, arbeidssted eller bopel, hvor reisen begynner eller slutter.*

§ 3 Generelt

1. *Reisen skal foretas på den for statens hurtigste og rimeligste måte når det samlet tas hensyn til alle utgifter, og til en effektiv og forsvarlig gjennomføring av reisen.*
2. *Arbeidstaker skal benytte arbeidsgivers inngåtte rabattordninger i forbindelse med reisen så langt det er mulig.*

§ 4 Rutegående transportmidler

Ved bruk av rutegående transportmidler skal utgifter til rutefly, beste klasse tog og skip dokumenteres. Øvrige utgifter til rutegående transportmidler dekkes uten dokumentasjon.

§ 5 Ikke-rutegående transportmidler

Det må redegjøres for årsaken til at ikke-rutegående transportmidler benyttes (drosje og andre leide fremkomstmidler mv.). Utgiftene må dokumenteres.

§ 6 Bruk av egen bil

Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom egen bil skal benyttes som transportmiddel på reisen.

Bruk av egen bil godtgjøres tilsvarende satsene i Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands § 6.

§ 7 Dekning av andre utgifter

I tillegg til utgifter som dekkes etter §§ 4-6, refunderes andre nødvendige utgifter i forbindelse med reisen. Det må redegjøres nærmere for utgiften.

§ 8 Utgifter til kost

1.

- a) *For reiser som varer mer enn ett døgn, dekkes udokumenterte utgifter til kost etter de kostsatser for vedkommende land som er oppført i vedlegg 1.*

- b) *For reiser fra og med 6 timer og inntil 12 timer tur/retur dekkes 50 % av kostsatsen for vedkommende land.*
- c) *For reiser fra og med 12 timer tur/retur dekkes full kost for vedkommende land*

For reiser som varer ut over hele døgn dekkes kost tilsvarende etter b) eller c).

Dersom reisen foretas gjennom flere land i løpet av et døgn, beregnes kost for det land hvor arbeidstakeren oppholdt seg lengst.

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnetsatsen i a). Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dekning av utgifter til kost kan i stedet dekkes etter regning for den enkelte reise. Dersom hovedregelen i virksomheten skal være at kost dekkes etter regning, må dette skje i samråd med tillitsvalgte.

§ 9 Utgifter til overnatting

Overnatting på hotell og lignende dekkes etter regning. Arbeidsgiver må sørge for at overnattingsstedet tilfredsstiller nødvendige krav til sikkerhet, kommunikasjon og komfort innenfor en forsvarlig kostnadsramme og tilgjengelig overnattingsmuligheter på stedet.

§ 10 Dagopphold

Ved tjenstlig behov eller i påvente av transport, dekkes dokumenterte utgifter til dagopphold på minst 6 timer på hotell eller lignende.

§ 11 Reisetid

For reisetid utenom ordinær arbeidstid og på frilørdag-, søn- og helgedager, gis kompensasjon på 30 minutter pr. reisetime. Den enkelte virksomhet kan i tillegg gi kompensasjon for reisetid utover 30 minutter pr. reisetime begrenset oppad til time for time. Beregnet reisetid gis som hovedregel som fritid, men kan etter avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker utbetales med timelønn.

Bestemmelsen omfatter ikke arbeidstaker i ledende stilling eller i særlig uavhengig stilling eller som har særskilt kompensasjon for reisetid. Det fastsettes ved lokale særavtaler hvilke arbeidstakere dette gjelder.

§ 12 Kompensasjonstillegg

Det gis et kompensasjonstillegg på kr 515 pr. døgn utover 12 timer.

§ 13 Forsikring

- 1. For skade på eller tap av ordinært reisegods til personlig bruk, erstattes et sannsynliggjort tap. Erstatningssøknad avgjøres og utbetales av den enkelte arbeidsgiver. Ved vurderingen av om det økonomiske tap helt eller delvis skal dekkes, tas særlig hensyn til om den reisende har utvist alminnelig aktsomhet. Se for øvrig kgl. res. av 1. januar 2018.*
- 2. For erstatning ved reiseulykke vises det til særavtale om forsikrings- og erstatningsordninger for statsansatte på tjenestereise og ved stasjonering i utlandet.*

§ 14 Kredittkort

- 1. Arbeidsgiver kan dekke årsavgift for kredittkort ut fra tjenstlige behov.*
- 2. Gebyr ved bruk av kredittkort dekkes mot dokumentasjon for tjenesterelevant vekslings eller betaling.*

§ 15 Reiseregning

- 1. Reiseregning sendes arbeidsgiver snarest.*
- 2. Alle utlegg føres opp i den valuta de er betalt i. Ved omregning til norske kroner benyttes valutakursen på betalings-/vekslingstidspunktet da reisen fant sted.*
- 3. Det kan gis forskudd til dekning av utgifter på reisen. Nytt forskudd skal i alminnelighet ikke gis før forskudd fra tidligere reiser er gjort opp. Forskudd kan kreves tilbakebetalt dersom reiseregning ikke blir gjort opp innen avtalt frist. Dette gjøres gjennom avtale om trekk i lønn.*
- 4. Dersom utgifter dekkes av andre enn arbeidstakeren selv, skal det oppgis i reiseregningen hvem som har dekket utgiftene. Arbeidstakeren som har dekket utgiftene, fører på sin reiseregning hvem dette gjelder for.*

§ 16 Reguleringsbestemmelser

Satsene gjennomgås årlig med virkning fra og med 1. januar påfølgende år. Kompensasjonstillegget forhandles årlig med samme virkningstidspunkt.

§ 17 Avtaleperiode

Avtalen gjelder med virkning fra og med **nemndas kjennelse 2018** til og med 31. desember 2019.

Vedlegg 1

Satser for kostgodtgjørelser, se statens tidligere tilbud

Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands

§ 1 Virkeområde og omfang

1. Særavtalen gjelder for arbeidstakere som reiser i oppdrag eller i tjeneste for statens regning i Norge.
2. Ved opphold som på forhånd er fastsatt til å vare ut over 28 døgn på samme sted, skal Særavtale om økonomiske vilkår ved endret tjenestested anvendes fra og med det 29. døgnet.

§ 2 Definisjoner

1. Reise: Pålagte eller godkjente reiser av ikke fast karakter, og rutinemessige faste oppdrag som ikke trenger godkjennelse av arbeidsgiver for hvert oppdrag.
2. Arbeidssted: Der arbeidstakeren til daglig arbeider.
3. Døgn: Med døgn menes 24 timer regnet fra det klokkeslett reisen begynner.
4. Natt: Med natt menes tiden mellom kl. 22.00 og kl. 06.00
5. **Kost: Med kost menes frokost, lunsj og middag.**
6. Utgangs- og endepunkt for reisen: Det sted, arbeidssted eller bopel, hvor reisen begynner eller slutter.

§ 3 Generelt

1. Reisen skal foretas på den for staten hurtigste og rimeligste måte når det samlet tas hensyn til alle utgifter, og til en effektiv og forsvarlig gjennomføring av reisen.
2. Arbeidstaker skal benytte arbeidsgivers inngåtte rabattordninger i forbindelse med reisen så langt det er mulig.

§ 4 Rutegående transportmidler

Ved bruk av rutegående transportmidler skal utgifter til rutefly, beste klasse tog og skip dokumenteres. Øvrige utgifter til rutegående transportmidler kan dekkes uten dokumentasjon.

§ 5 Ikke-rutegående transportmidler

Det skal som hovedregel innhentes godkjenning til å benytte ikke-rutegående transportmiddel (drosje og andre leide fremkomstmidler mv.). Dersom forhåndssamtykke ikke er innhentet, må det redegjøres for årsaken til at ikke-rutegående transportmiddel er benyttet. Utgiftene må dokumenteres.

§ 6 Bruk av egen bil

- 1. Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom egen bil, herunder el-bil, skal benyttes som transportmiddel på reisen.*
- 2. Satsen for kilometergodtgjørelse er: **kr 3,90 pr. km***
- 3. I tillegg til kilometergodtgjørelsen i pkt. 2 gis:*
 - a. Kr 1,00 pr. km for kjøring på skogs- og anleggsveier.*
 - b. Kr 1,00 pr. km når det er nødvendig med tilhenger for å bringe med utstyr og materiell som på grunn av sin vekt og beskaffenhet ikke er naturlig å plassere i bagasjerom eller på takgrind.*
 - c. Kr 1,00 pr. km når det tas med arbeidstakere på oppdrag i bilen.*

§ 7 Bruk av andre egne fremkomstmidler

- 1. Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom annet eget fremkomstmiddel benyttes i stedet for rutegående transportmiddel.*
- 2. Satser for kilometergodtgjørelse:*
 - a. Motorsykkel over 125 ccm: kr 2,95 pr. km*
 - b. Snøscooter og ATV: kr. 7,50 pr. km*
 - c. Båt med motor: kr 7,50 pr. km*
 - d. Moped, motorsykkel opp til og med 125 ccm og andre motoriserte fremkomstmidler: kr 2,00 pr. km.*
- 3. Når det med fremkomstmidlet tas med andre arbeidstakere på oppdrag, gis det et tillegg til kilometergodtgjørelsen på kr 1,00 pr. km pr. arbeidstaker.*

§ 8 Dekning av andre utgifter

I tillegg til utgifter som dekkes etter §§ 4-7, refunderes andre nødvendige utgifter i forbindelse med reisen.

For arbeidstakere som fyller drivstoff hvor bomavgift er inkludert i drivstoffprisen, dekkes et tillegg på kr 0,10 pr. km i tillegg til kilometersatsen.

Det må redegjøres nærmere for utgiften.

§ 9 Utgifter til kost

*Arbeidstaker får dekket utgifter til kost på reise over **30 km** og som varer utover 6 timer.*

1. Udokumenterte utgifter til kost kan dekkes etter følgende satser:

- a. For reiser over 12 timer med overnatting dekkes kost med kr 754,-.*
- b. For reiser fra og med 6 timer og til og med 12 timer dekkes kost med kr 297,-.*
- c. For reiser over 12 timer uten overnatting dekkes kost med kr 552,-.*
- d. For reiser som varer **ut over hele døgnet** dekkes kost etter b) eller c).*

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnatsen i a). Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dekning av utgifter til kost kan i stedet dekkes etter regning for den enkelte reise. Dersom hovedregelen i virksomheten skal være at kost dekkes etter regning, må dette skje i samråd med tillitsvalgte.

I de tilfeller arbeidstaker er på reise kortere enn 30 km eller reisen varer kortere enn 6 timer, kan arbeidsgiver etter en konkret vurdering dekke måltider etter regning.

3. Bestemmelsen i nr. 1. b) og c) gjelder ikke arbeidstakere med mobilt arbeidssted når de utfører ordinært arbeid. Dekning av utgifter til kost kan dekkes etter nr. 2 for reiser uten overnatting.

§ 10 Utgifter til overnatting

Overnatting på hotell og lignende dekkes etter regning. Arbeidsgiver må sørge for at overnattingsstedet tilfredsstiller nødvendige krav til sikkerhet, kommunikasjon og komfort innenfor en forsvarlig kostnadsramme og tilgjengelige overnattingsmuligheter på stedet. (ulegitimert nattillegg strykes)

§ 11 Dagopphold

Ved tjenstlige behov eller i påvente av transport dekkes dokumenterte utgifter til dagopphold på minst 6 timer på hotell eller lignende.

§ 12 Forsikring

- 1. For skade på eller tap av ordinært reisegods til personlig bruk, erstattes et sannsynliggjort tap. Erstatningssøknader om dekning av tap eller skade av reisegods etter denne særavtale, avgjøres av den enkelte arbeidsgiver.*

Ved vurderingen av om det økonomiske tap helt eller delvis skal dekkes, tas særlig hensyn til om den reisende har utvist alminnelig aktsomhet. Se for øvrig kgl. res av 1. januar 2018.

- 2. Reiseulykke som medfører død eller medisinsk invaliditet, erstattes med inntil 30 G. Dersom det ikke finnes etterlatte, utbetales 4 G til dødsboet.*
- 3. Ved fravik fra godkjent reiserute grunnet personlige forhold, opphører forsikring etter denne særavtale for den del av reisen som fraviket gjelder.*
- 4. I tilfelle andre forsikringsordninger kommer til anvendelse hvor staten er selvassurandør, ytes erstatning etter den ordning som gir høyest utbetaling.*

Dersom reisen er betalt med kredittkort som utløser forsikring og arbeidsgiver har betalt årsavgiften, utbetales erstatning etter denne forsikring. Dersom erstatningen etter denne særavtale er høyere enn den kredittkortbaserte forsikringen, utbetales kun differansen.

§ 13 Kredittkort

Arbeidsgiver kan dekke årsavgift for kredittkort ut fra tjenstlige behov.

§ 14 Reiseregning

- 1. Reiseregning sendes arbeidsgiver snarest.*

2. *Det kan gis forskudd til dekning av utgifter på reisen. Nytt forskudd skal i alminnelighet ikke gis før forskudd fra tidligere tjenestereiser er gjort opp. Forskudd kan kreves tilbakebetalt dersom reiseregning ikke blir gjort opp innen en avtalt frist. Dette gjøres gjennom avtale om trekk i lønn.*
3. *Dersom utgifter dekkes av andre enn arbeidstakeren selv skal det oppgis i reiseregningen hvem som har dekket utgiftene. Arbeidstakeren som har dekket utgiftene, fører på sin reiseregning hvem dette gjelder for.*

§ 15 Reguleringsbestemmelser

Satsene gjennomgås årlig med virkning fra 1 januar påfølgende år.

§ 16 Avtaleperiode

Avtalen gjelder med virkning fra og med nemndas kjennelse 2018 til og med 31. desember 2019.

Nemnden vil bemerke:

1. Normative utgangspunkter – opplegg for behandlingen

De to reiseavtalene som er brakt inn for nemnden for avgjørelse er i henhold til tjenestetvistloven § 11 tariffavtaler om lønns- og arbeidsvilkår som ikke omfattes av en hovedtariffavtale. Partene har valgt å holde reiseavtalene som særavtaler, og ikke innta dem som del av hovedtariffavtalene i staten.

Når partene er uenige om opprettelse eller endring av særavtale, følger det av tjenestetvistloven § 27 første ledd at hver av partene kan bringe tvisten inn for en særskilt nemnd til avgjørelse. Det følger videre av bestemmelsens tredje ledd at nemdens avgjørelse har samme virkning som en tariffavtale.

I dette ligger at partene ved å overlate avgjørelsen til nemnden har overlatt partsautonomien til nemnden så langt uenigheten rekker. Ettersom tvisten knyttet til tariffavtaler i første rekke er interessetvister knyttet til lønns og arbeidsvilkår, vil det i motsetning til rettstvister ikke nødvendigvis være én riktig løsning av de de tvistepunkter partene har overlatt til nemnden å ta stilling til. Dette vil også prege de valg nemnden treffer for innholdet av partenes avtaler.

Nemnden skal – så langt partene er uenige – fastsette nytt innhold i to særavtaler. Enkelte uenighetspunkter er felles for begge avtalene, mens andre uenighetspunkter gjelder særegenheter ved den enkelte avtale. Nemnden har funnet det hensiktsmessig å behandle hver særavtale for seg.

Partene har i skriftlige innlegg til nemnden nedlagt påstander som for begge særavtalene tar utgangspunkt i statens siste tilbud ved bruddet av forhandlingene 31. januar 2018, med konkret angitte tillegg og endringer. Ettersom det under saksforberedelsen for nemnda er påvist enkelte feil i deler av statens siste tilbud, og det videre har blitt enighet om enkelte deler som tidligere var omtvistet, vil nemnden i slutningen medta den fulle avtaleteksten for begge særavtalene, herunder også de deler som partene er omforente om, slik staten nå har nedlagt påstand om. Det eneste som ikke medtas i slutningen er vedlegget til utenlandsavtalen, som det vises til i § 8 nr. 1. For satsene i dette vedlegget vil retten konkret angi løsningen på partens tvist i som et eget punkt i slutningen..

Nemnden behandler først tvisten som gjelder utenlandsavtalen.

2. Særavtale for dekning av reise og kost utenfor Norge

2.1 Innledning

Særavtalen for dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge, slik den foreligger, regulerer gjennom 17 paragrafer statsansattes rett til dekning av egne utlegg til reise og kost ved oppdrag for statens regning utenfor Norge. For de kostnader som medgår til reise og opphold, vil det etter bestemmelsene stort sett være krav på dekning av utlegg i henhold til regning. For utgifter til kost er det imidlertid gjennomgående sjablongsatser, basert på dagsatser satt i vedlegg til avtalen, og med opptjeningskriterier basert på reisetid. Videre er det bestemmelser knyttet til reisetid og forsikring.

Det som er omtvistet mellom partene i denne særavtalen er i all hovedsak størrelsen på sjablongsatsene for kostgodtgjørelsen, opptjeningsvilkår og eventuelle muligheter for arbeidsgiver å pålegge den statsansatte også å få dekket kost etter regning. For reglene om bruk av egen bil i tjenesten ved reise utenfor Norge, er det en overslagseffekt fra innenlandsavtalen, hvor satsen er gjenstand for tvist, idet utenlandsavtalen § 6 viser til innenlandsavtalens satser ved bruk av egen bil. Tvisten om kilometergodtgjørelsen behandles imidlertid alene med utgangspunkt i innenlandsavtalen.

2.2 Utenlandsavtalen § 8 nr. 1 og sjablongsatsene i vedlegg 1 til statens tilbud 31. januar 2018

Om bakgrunnen for tvisten viser nemnden til gjengivelsen av hovedpunktene i partenes anførsler foran.

Nemnden tar som utgangspunkt for vurderingen at partene er enige om at også sjablongsatser i størst mulig grad skal avspeile de reelle kostnader som en statsansatt pådrar seg ved selv å holde seg med kost under tjenestereise utenfor Norge.

Nemnden har merket seg at staten frem til 2015 da någjeldende utenlandsavtalen ble inngått med virkning fra 1. januar 2016, innhentet vurderinger av nivået på satsene for de enkelte land gjennom utenriktjenesten, men at staten ved inngåelsen av gjeldende avtale valgte å innhente slike data fra en profesjonell tredjemann - ECA. Det er ingen uenighet om at satsene som

fremkom for de enkelte land gjennom ECA, i mange tilfeller lå vesentlige lavere enn de tall som man inntil da hadde mottatt fra utenrikstjenesten. Nemnden har merket seg at hovedorganisasjonene i stevningen har antatt at årsaken til forskjellen ligger i at informasjonen er innhentet fra andre hoteller og restauranter enn representantene fra utenrikstjenesten hadde besøkt.

Nemnden har merket seg historikken i partenes forhandlinger, hvor man for 2016 ble enige om å legge satsene fra ECA til grunn, med blant annet et påslag på 50 % for de land eller byer hvor satsene lå vesentlige lavere enn tidligere. Nemnden har videre merket seg at partene for 2017 forhandlet om regulering av satsene, hvor staten ville redusere påslaget til 20% og hovedsammenslutningene bare ville akseptere justering i forhold til prisvekst og valutaendringer, men hvor staten endte opp med å videreføre satsene uendret.

Partens posisjoner i dag er at staten ønsker å legge oppdaterte ECA tall fra mai 2017 til grunn uten endringer, mens hovedsammenslutningene aksepterer ECA-nivåene med tillegg av 15 %, avrundet til nærmeste tikkone, dog slik at det kreves videreføring av tidligere sats dersom den er høyere enn siste ECA-nivå tillagt 15%.

Nemnden har merket seg hovedsammenslutningenes argumentasjon om at satsene som staten ønsker innført har et etterslep i tid på 6-7 måneder, fra de er innhentet i mai, til de ved normal avtalegang skal gjøres virksomme fra årsskiftet, og at det i den anledning foreligger usikkerhet blant annet knyttet til mellomliggende prisvekst og valutasingninger. Anførselen er ikke belagt med dokumentasjon eller beregninger relatert til det nivå hovedorganisasjonene mener satsene bør ligge på.

Det beregnes for tiden ikke skatt på kostgodtgjørelse ved reiser utenfor Norge.

Nemnden antar at partene har behov for noe mer tid for å oppnå en felles plattform for forståelse av de tall som ECA innhenter på vegne av staten.

Nemnden fremhever at den bærende rettesnor for sjablongsatsenes størrelse, er at de i størst mulig grad skal reflektere de faktiske merkostnader som den statsansatte pådrar seg til kost ved reise utenfor Norge i de land og byer som angis i vedlegg 1.

Nemnden antar at en rimelig balanse mellom partenes interesser er at de satser som fulgte av vedlegg 1 i statens tilbud 31. januar 2018 legges til grunn, med et påslag på 15% og avrundet til nærmeste tikkone.

Nemndens avgjørelse innebærer at hovedsammenslutningenes krav om videreføring av tidligere satser der disse overstiger påslaget på 15%, ikke tas til følge.

2.3 Utenlandsavtalen § 8 nr. 1 - Graderingen av kostsatsen basert på tid på reise

Etter gjeldende utenlandsavtale § 8 nr. 1, gir fravær på 12 timer eller mer, krav på full kost for vedkommende land, fravær mellom 6-12 timer 2/3 av full kostsats, mens man med overnattingsfravær med fravær mer enn 1 døgn, regnes 6 timer inn i nytt døgn som et nytt helt døgn. Dette er en variant av en tilsvarende regulering i innenlandsavtalen § 9 nr. 1.

Statens krav er å redusere satsen for fravær mellom 6 og 12 timer fra 2/3 av full sats til 50% av full satsa. Samtidig ønsker staten å fjerne bestemmelsen om at 6 timer inn i nytt døgn er et fullt

nytt døgn, og erstatte denne med en henvisning til opptjeningsreglene mellom 6 og 12 timer reisefravær, og mer enn 12 timer reisefravær. Kravet hva gjelder det siste innebærer at der man er borte mer enn 1 døgn men mindre enn 2 eller flere hele døgn, vil full ny døgnssats først opptjenes ved fravær på 12 timer inn i nytt døgn.

Hovedsammenslutningenes krav er å beholde de beregningsbestemmelser som finnes i dagens ordning.

Nemnden bemerker at bestemmelsene om gradert opptjening av kost, formentlig bygger på en forutsetning om at de merkostnader som påløper til kost for den statsansatte på reise, har en tidsakse. Ingen av partene har vært særlig spesifikke med hensyn til tidsaksen og kostnadene. Nemnden antar likevel at det ligger en reell og synbar overkompensasjon i graderingen i dagens ordning for de reiser som ligger nærmere 6 enn 12 timer, idet den også er vanskelig å forene med ren relative størrelsen av kostsatsen ved samme fraværstid i innenlandsavtalen. Nemnden kan videre vanskelig se at det foreligger noe saklig grunnlag for at det i alminnelighet skal anses å påløpe merkostnader til kost for enda et fullt døgn, fremfor den graderte kostsatsen mellom 6 og 12 timer, bare som følge av at en reise varer mer enn 6 timer inn i nytt døgn.

Nemnden er etter dette kommet til at utenlandsavtalen § 8 nr. 1 endres i samsvar med statens krav. For de øvrige endringene i § 8, unntatt statens krav om nytt avsnitt om reise på regning, oppfattes partene å være enige.

2.3 Utenlandsavtalen § 8 – reise på regning – jf. § 2 – definisjoner

Etter gjeldende utenlandsavtale § 8 nr. 4, fremgår at «*Dersom særlige grunner tilsier det, dekkes utgifter til kost etter regning for den enkelte reise.*». Det fulle normative innholdet i bestemmelsen er ikke forklart for nemnden. Sammenholdt med det som er forklart om den likelydende bestemmelsen i gjeldende innenlandsavtale § 9 nr. 2, antar retten at bestemmelsen i første rekke benyttes for å innvilge en statsansatt som ikke kvalifiserer til full eller delvis sjablongdekning, å få dekket sine utlegg til kost etter regning.

Slik nemnden forstår statens krav til utenlandsavtalen § 8 ny nr. 2, skal dette gi arbeidsgiveren ensidig rett til å fastsette at den statsansatte for en enkeltreise, eller for nærmere grupper av reiser, skal få dekket utgiftene til kost etter regning og ikke etter sjablong.

Hovedsammenslutningene har bestridt statens krav om endring, og har gjort gjeldende at det da i tilfelle må være lokal enighet om en slik ordning.

Nemnden bemerker at statens krav i betydelig grad kunne gi grunnlag for en ensidig bestemt omlegging fra sjablongsatser til regningsoppgjør ved reiser, som gjeldende avtale ikke antas å åpne for. Nemnden ser ikke bort fra at den teknologiske utviklingen over tid kan gjøre en slik utvikling ønskelig og riktig for alle parter, men ser ikke at det i dag er tilstrekkelig grunnlag for Nemnden å overstyre partsautonomien på dette punktet.

Nemnden er etter dette blitt stående ved at statens krav til ny nr. 2 ikke tas til følge, og at det av samme grunn heller ikke er grunnlag for å ta hovedsammenslutningenes justerte krav på dette punktet til følge.

Nemnden antar ut fra sammenhengen at det med det resultat den er kommet til er fortsatt behov for å beholde gjeldende § 8 nr. 4, som er gjengitt foran, og gir avgjørelse i samsvar med dette. Slik partene for øvrig har redigert § 8, tas dette inn som nr. 2 i bestemmelsen.

Nemnden antar at statens krav om tilføyelse av en definisjon av kost i utenlandsavtalen § 2, kan ha sammenheng med kravet om ensidig å kunne beslutte dekning av kost etter regning. Nemnden har merket seg hovedsammenslutningenes innsigelser mot å innta en egen definisjon av kost, omfattende frokost, lunch og middag i § 2. Samtidig kan ikke nemnden se hvilken selvstendig betydning en definisjon av kost skal kunne antas å ha når kostgodtgjørelsen fortsatt skal skje etter sjablong. Nemnden har av disse grunner ikke funnet grunnlag for å imøtekomme statens krav om å føye til en definisjon av kost i utenlandsavtalen § 2.

2.4 Utenlandsavtalen § 11 - reisetid

Utenlandsavtalen § 11 om reisetid er, sammen med bestemmelsen i § 12 om kompensasjonstillegg, av en annen karakter enn de andre bestemmelsene i utenlandsavtalen, det de ikke gjelder dekning av faktiske eller stipulerte utgifter den statsansatte har pådratt seg på tjenestereise.

Utenlandsavtalen gjelder i hvilken grad og på hvilken måte en statsansatt kan kompenseres for tid utenfor ordinær arbeidstid som medgår til å reise, hvor de som omfattes av ordningen i dag har krav på kompensasjon innebærende 30 minutter for hver time, og hvor det ligger til arbeidsgiver alene å gi kompensasjon ut over dette inntil time for time. Kompensasjonen gis i dag som hovedregel som fritid, men kan etter avtale utbetales med timelønn.

Nemnden har merket seg at ordningen ved innenlandsreiser etter fellesbestemmelsene § 8 i hovedtariffavtalene i staten er at reisetid, slik den er nærmere avgrenset, kompenseres time for time, etter samme kompensasjonsmodell som for utenlandsreiser, men med påslag ved reiser i helger, hellig- og høytidsdager.

Nemnden bemerker at ordningen i hovedtariffavtalen har blitt til gjennom ordinære tarifforhandlinger mellom partene, samtidig som partene ved ordinære forhandlinger ved særavtalen om utenlandsreiser tidligere ikke har blitt enige om en annen kompensasjonsmodell enn den som følger av utenlandsavtalen § 11.

Nemnden vil særskilt bemerke partene utelukkende har prosedert dette tvistetemaet som en interessekonflikt. Nemnden har ikke blitt tilført noe grunnlag for å kunne vurdere om hovedsammenslutningens krav kan bygges på rent rettslige vurderinger. Nemnden antar den har bedre grunnlag i partenes felles interesser for å finne løsninger på tvistepunkter når partene er enige om at det overordnede skjønnsstemaet er å finne løsninger i som i størst mulig grad avspeiler de merkostnader en statsansatt pådrar seg på reise, enn for mer åpne interessedvister knyttet til lønns- og arbeidsvilkår, som er tvisten i § 11.

Nemnden har i lys av ovennevnte blitt stående ved at gjeldende ordning i utenlandsavtalen § 11 videreføres.

2.5 Utenlandsavtalen § 17 - avtaleperioden

Tidligere reiseavtaler har hatt tre års løpetid, hvilket er i samsvar med den hovedregelen for tariffavtaler i tjenestetvistloven § 11.

Avtaleperioden for tariffavtaler kan etter tjenestetvistloven § 11 fravikes ved avtale.

Staten har under saksforberedelsen akseptert hovedsammenslutningenes krav om at avtaleperioden for begge utløper 31. desember 2019, hvilket nemnden legger til grunn for avgjørelsen.

Partene er imidlertid uenige om hvilket starttidspunkt som skal legges til grunn for avtalen. Hovedsammenslutningene har her krevet at avtalen skal gis anvendelse fra 1. januar 2018. Staten har krevet at avtalenes starttidspunkt settes til tidspunktet for nemndens fastsettelse av nye reiseavtaler.

Nemnden bemerker at partenes intensjon under forhandlingene nok var å gi de nye reiseavtalene virkning fra årsskiftet, slik at det ble kontinuitet mellom utløpet av oppsagt avtale og iverksettelsen av de nye avtalene.

Ettersom partene i bruddprotokollene har avtalt å videreføre de tidligere avtalene til nye reiseavtaler foreligger, det har forløpt mer enn 6 måneder inn i 2018 før nemnden nå fastsetter nye reiseavtaler, finner nemnden at særlig de de administrative utfordringer ved omberegning av reiseregninger for reises hittil i 2018, bør tilsi at det er tidspunktet for nemndens avgjørelse som bør legges til grunn. Ved avgjørelsen har nemnden videre i vektlagt alminnelige prinsipper forutberegnelighetshensyn.

Nemnden setter etter dette avtaleperioden i utenlandsavtalen § 17 fra tidspunktet for nemndens kjennelse til og med 31. desember 2019.

Dette medfører at avtalen gis en virkningstid på omtrent halvannet år før den kan sies opp.

2.6 Utenlandsavtalen § 16 – reguleringsbestemmelser i avtaleperioden

Partene er videre uenige om reguleringsbestemmelsene som i tilfelle skal ha virkning for 1. januar 2019 og frem til avtalens utløp.

Partene enige om at det skal forhandles om kompensasjonstillegget etter utenlandsavtalen § 12, slik det også har vært gjort tidligere, mens hvor hovedsammenslutningene nå krever en tilføyelse om at rammen i tariffoppgjøret skal være utgangspunktet for forhandlingene.

Nemnden antar at det ikke er grunnlag for nemnden å fastsette bestemmelser som innebærer en forhåndsfastleggelse av rammene for forhandlingene og eventuell tvistebehandling om typiske interesselsspørsmål knyttet til lønnsforhold når partene ikke er enige om dette.

Nemnden vil for regulering av kompensasjonstillegget sette forhandlingsbestemmelsen slik partene ved forhandlinger tidligere har vært enige om, og som er i tråd med statens påstand.

Hovedsammenslutningene krever at det skal forhandles om kostsatsene med virkning for 1. januar 2019, mens staten har i sin påstand krevet at satsene gjennomgås årlig med virkning for 1. januar påfølgende år. Forskjellen i påstandene oppfattes å ligge i at dersom satsene skal forhandles, kan ikke staten ved uenighet fastsette de justerte kostsatsene ensidig. Statens

påstand er her i samsvar med den ordning partene har avtalt i utgående ordning. Hvor langt reguleringsbestemmelsen

Ettersom nemnden allerede har fastsatt et påslag på 15% på ECA-satsene, og det det etter avtalens varighet bare vil være aktuelt med en eventuell justering av kostsatsene, har nemnden blitt stående ved å beholde den ordning som ligger gjeldende avtale, men med den omforente språklige justering som ligger i at eventuelle justeringer skal gis virkning fra 1. januar, slik dette er formulert i statens påstand til § 16.

3. Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands

3.1 Innledning

Særavtalen for dekning av utgifter til reise og innenlands, slik den i foreligger, regulerer gjennom 16 paragrafer statsansattes rett til dekning av egne utlegg til reise og kost ved oppdrag for statens regning i Norge. For de kostnader som medgår til reise og opphold, vil det etter bestemmelsene stort sett være krav på dekning av utlegg i henhold til regning. For utgifter til kost er det imidlertid gjennomgående sjablongsatser, basert på dagsatser satt i vedlegg til avtalen, og med opptjeningskriterier basert på reisetid. Videre er det bestemmelser om sjablongmessig dekning av utgifter som påløper ved bruk av den statsansattes eget kjøretøy på tjenestereise. Endelig er det bestemmelser om ulykkesforsikring.

Det som er omtvistet mellom partene i denne særavtalen er i all hovedsak størrelsen på sjablongsatsen for den statsansattes bruk av egen bil på reise, samt satsene for kostgodtgjørelsen, herunder opptjeningsvilkår og eventuelle muligheter for arbeidsgiver å pålegge den statsansatte å få dekket utgifter til kost etter regning.

3.2 Innenlandsavtalen § 9 – satser for kostgodtgjørelse

Døgnsatsen ved overnatting er på 733 kroner i gjeldende avtale.

Hovedorganisasjonene gjør gjeldende at døgnsatsen skal settes til 954 kroner, mens staten gjør gjeldende at den skal settes til 754 kroner. For satsene for reiser mellom 6 og 12 timer og dagreiser ut over 12 timer, oppfatter nemnden forholdstallene å være konsistente med gjeldende ordning, slik at de økninger som er lagt inn der er en funksjon av økningen av døgnsatsen ved overnatting.

Grunnlaget for forskjellen i partenes posisjoner ligger i at staten ved sitt tilbud har tatt utgangspunkt i dagens tall og justert dem i samsvar med konsumprisindeksen, mens hovedorganisasjonene bygger kravet direkte på ECA tallene for Oslo. Det er ikke omstridt mellom partene at kostsatsen for reiser i Norge ikke tidligere har vært beregnet med grunnlag i ECA-tall.

Nemnden bemerker at avviket mellom den beregningsmetodikk partene tidligere har vært omforent om, og den beregningsmetodikk hovedorganisasjonene bygger kravet på gir betydelige kostnadsdrivende utslag, samtidig som det ikke med særlig styrke er anført fra

hovedorganisasjonene om at det nivået som satsene ligger på dag, ikke gir en tilstrekkelig dekning for de utgifter som regelmessig påløper til kost ved reiser i Norge.

Nemnden ser ikke bort fra at tredjepartstall som de fra ECA over tid kan tjene som en veiledning for partene ved fastleggelse av sjablongstørrelser for kostgodtgjørelse også innenlands. Nemnden ser imidlertid ikke at det i dag foreligger tilstrekkelig grunnlag i den begrensede presentasjon som partene har gitt av emnet, til å så vidt vesentlig fravike det nivå som ligger i dagens satser for kostgodtgjørelse.

Idet hovedsammenslutningene ikke har tilkjennegitt innsigelser mot statens beregning av indeksering av dagens satser, fastsetter nemnden at størrelsen på kostsatsene legges til grunn i samsvar med statens påstand.

3.3 Innenlandsavtalen § 9 – vilkår for kostgodtgjørelse

3.3.1 Minste reiseavstand og reisetid

Etter gjeldende innenlandsavtale § 9 nr. 1, utløses krav på kostgodtgjørelse først ved reiseavstand ut over 15 kilometer, forutsatt at reisen varer minst 6 timer.

Staten har krevet at vilkåret om reiseavstand økes fra over 15 kilometer til over 30 kilometer, samtidig som 6 timerkravet beholdes. Hovedorganisasjonene har krevet at dagens ordning beholdes.

Nemnden har forsøkt å gå nærmere inn i statens argumentasjon for å øke avstandskravet. Nemnden har i statens argumentasjon likevel ikke funnet noen argumentasjon av vekt til støtte for at arbeidstakere som er på tjenestereise med reiseavstand mer enn 15 kilometer til og med 30 kilometer, gjennomgående ikke pådras økte utgifter til kost som følge av slike reiser.

Nemnden er således blitt stående ved at gjeldene ordning her videreføres, slik det er krevet av hovedorganisasjonene.

3.3.2 Overnattingsreiser med mer enn 6 timer inn i nytt døgn

Etter gjeldende innenlandsavtale § 9 nr. 1 bokstav d) man ved reiser som varer mer enn 6 timer inn i nytt døgn, opptjene kost for et fullt ekstra døgn uavhengig av hvor lenge ut over nevnte 6 timer reisen varer.

Staten har krevet at denne 6-timer-regelen utgår, og erstattes av en henvisning til bokstav b) og c), innebærende at den statsansatte ved fravær ut over et helt døgn vil motta ytterligere kostgodtgjørelse gradert etter lengden av fraværet. Hovedorganisasjonene har krevet at dagens ordning videreføres.

Nemnden bemerker at kostsatsene er sjablongsatser som er ment å avspeile de reelle merkostnadene til kost som statsansatte pådrar seg under reise i statens tjeneste. Dette utgangspunktet er partene enige om. Nemnden kan ikke se at det ut fra dette hensynet er noe holdbart grunnlag for å slutte at det skal være en reell forskjell mellom merkostnadene som

antas å påløpe ved reiser mellom 6 og 12 timer og dagreiser over 12 timer, og de merkostnader som den statsansatte pådrar seg ved reiser som varer mer enn 6 timer inn i nytt døgn.

Idet nemnden også viser til de samme vurderinger under utenlandsavtalen § 8 nr. 1, finner retten at dagens innenlandsavtale § 9 nr. 1 bokstav d) blir å endre i samsvar med statens påstand.

3.3 Innenlandsavtalen § 9 – kostgodtgjørelse etter regning jf. § 2 – definisjoner

Etter gjeldende innenlandsavtale § 9 nr. 2, fremgår at «*Dersom særlige grunner tilsier det, dekkes måltider etter regning for den enkelte reise.*». Det fulle normative innholdet i bestemmelsen er ikke forklart for nemnden, men ut fra det som er anført fra staten under saksforberedelsen og i nemndsmøtet, antar nemnden at bestemmelsen i første rekke benyttes for å innvilge kostdekning etter regning for en statsansatt som ikke kvalifiserer til full eller delvis sjablongdekning etter bestemmelsene under nr. 1.

Slik nemnden forstår statens krav til utenlandsavtalen § 8 ny nr. 2, skal den krevde bestemmelsen gi arbeidsgiveren ensidig rett til å fastsette at den statsansatte for en enkeltreise, eller for nærmere grupper av reiser, skal få dekket utgiftene til kost etter regning og ikke etter sjablong. Hovedsammenslutningene har bestridt statens krav om endring, og har gjort gjeldende at det da i tilfelle må være lokal enighet om en slik ordning.

Nemnden bemerker at statens krav og hovedsammenslutningenes innsigelser er de samme her som om det tilsvarende spørsmålet under utenlandsavtalen 8.

Nemnden kan ikke se at det er grunnlag for noen annen løsning enn den nemnden har kommet til under utenlandsavtalen. Det vises således til drøftelse og konklusjon om dette i drøftelsen foran.

Statens og hovedsammenslutningenes krav om endring av innenlandsavtalen § 9 nr. 2 tas ikke til følge, samtidig som statens krav om tilføyelse av definisjon av kost i innenlandsavtalens § 2 tas ikke til følge.

Ettersom ordningen fortsatt skal være at det ikke ligger til arbeidsgivers styringsrett å gå over fra sjablongdekning til reise på regning, antar nemnden at det riktige vil være å stryke «kan» fra innledningen til § 9 nr. 1, slik den er formulert i statens krav, og redigere kvalifikasjonskriteriet på over 15 km og minst 6 timer reise som del av nr. 1, slik det er i dag.

Nemnden antar ut fra sammenhengen at det med det resultat nemnden er kommet til, fortsatt er behov for å beholde gjeldende § 9 nr. 2 og gir avgjørelse i samsvar med dette. Nemnden viser til at det fremstår som usikkert hvorvidt statens forslag til ny nr. 2 annet ledd har det samme innholdet som någjeldende nr. 2. Det vises blant annet til at nåværende bestemmelse også kan tenkes å komme til anvendelse der det finnes godtgjort at sjablongsatsene ikke med rimelighet er tilstrekkelig til å dekke de faktiske kostnadene til kost.

3.4 Innenlandsavtalen § 10 – utgifter til overnatting

Partene er enige om å stryke dagens tak på kostnader til overnatting og erstatte teksten med ny tekst.

Partene er uenige om hvorvidt sjablongdekningen for ulegitimert overnatting skal beholdes eller ikke. Staten krever den fjernet, mens hovedorganisasjonene krever å beholde den og oppjustere beløpet fra 430 kroner døgnet til 450 kroner døgnet.

Statens grunnleggende til støtte for kravet om å fjerne ordningen er at i en ordning som skal bygge på dekning av den statsansattes merkostnader ved tjenestereise er det ikke grunnlag ut penger til overnatting når overnattningen innebærer en kostnad for den statsansatte. Dersom den statsansatte har valgt å ta opphold hos slekt, venner eller bekjente, vil en slik overnatting gjennomgående bygge på andre hensyn enn å spare kostnader for staten.

Nemnden bemerker at det ikke er redegjort for den hvor lenge ordningen har bestått i reiseavtalen, og hva som har vært grunnlaget for at staten opprinnelig har gått med på ordningen, og vedblitt å holde fast ved den frem til i dag.

De hensyn som staten i dag har gjort gjeldende for å fjerne ordningen kan neppe sees som nye.

Nemnden finner samlet sett at denne posten gjelder forhold som partene med fordel i større grad kan utrede kostnadsmessige fordeler og ulemper ved, blant annet i lys av hovedsammenslutningenes anførsler om at ordningen også kan medføre besparelser for staten.

Nemnden er blitt stående ved at ordningen beholdes, samtidig som det ikke kan sees å være noe reelt grunnlag for å vedlikeholde ordningen gjennom å oppjusteres satsen. Satsen blir stående på 430 kroner, som i dag.

3.5 Innenlandsavtalen § 6 – bruk av egen bil

Etter gjeldende innenlandsavtale § 6 nr. 2 a) og b) er kilometergodtgjørelsen for bil differensiert alt etter kjørelengde, med kr 4,10,- pr. kilometer inntil 10 000 kilometer, og kr 3, 45,- pr. kilometer ved over 10 000 kilometer. Etter § 7 reguleres EL-biler særskilt med en flat sats på kr. 4,20,- pr. kilometer.

Partenes felles krav for nemnden er at det gis en felles kilometersats for alle typer biler, som er den samme uansett kjørelengde.

Uenigheten ligger alene i satsen størrelse. Hovedsammenslutningene krever at satsen settes til kr 5,30,- pr. kilometer. Staten krever at satsen settes til kr. 3,90,- pr. kilometer.

Om partenes argumentasjon, viser nemnden til gjengivelsen av anførselene foran.

Så langt nemnden kan se, bygger uenigheten i hovedsak på bruken av et nytt beregningssystem som partene drøftet, men ikke kunne enes om under forhandlingene. Deler av uenigheten gjaldt så vidt skjønnes i om og i hvilken grad modellens skulle ta inn i seg kostnader ved bilhold som den statsansatte uansett ville ha.

Dersom partene hadde kommet til enighet om beregningssystemet, oppfatter nemnden at dette ville innebære en ny måte å beregne kilometersatsene på i forhold til den ordning som departementet hadde benyttet tidligere, og som inntil nå har vært grunnlaget for partenes forhandlinger om de konkrete satsene.

Nemnden har merket seg hovedorganisasjonenes anførsler til støtte for egen forståelse og bruk av en ny beregningsmodell for de kostnader som skal innbefattes i kilometersatsen.

Deler av argumentasjonen har karakteren av at den statsansatte bør ha en eller annen form for kompensasjon eller vederlag for å stille kjøretøyet til arbeidsgivers indirekte disposisjon under tjenestereiser. Nemnden bemerker at slik kompensasjon bare kan være aktuelt der det ligger under arbeidsgivers styringsrett å pålegge den statsansatte å benytte egen bil under reiser i statens tjeneste. Nemnden antar at slike pålegg i alminnelighet ligger utenfor arbeidsgivers styringsrett. Nemnden antar at ordningen med sjablongmessig dekning for kostnader basert på kilometer, har hatt og fortsatt bør ha et overordnet siktemål å finne et nivå som er dekkende for de *merkostnader* som normalt antas å påløpe hos statsansatte ved bruk av egen bil på tjenestereiser.

Nemnden har videre merket seg hovedorganisasjonenes anførsler relatert til at deler av kilometersatsen nå blir skattlagt som fordel for arbeidstakeren, hvor hovedorganisasjonene kan oppfattes å anføre at størrelsen som nemnden skal settes på kilometersatsen også skal kompensere for skatten som ilegges på denne. Nemnden antar at det i alminnelighet ikke er grunnlag for å kompensere for skatt i ordninger ordning som gjelder utgiftsdekning, alene fordi Stortinget som beskatningsmyndighet har gitt skatteregler som bygger på det i sjablongsatsene også ligger en netto formuesoverføring fra arbeidsgiver til arbeidstaker.

Nettopp foranlediget av at deler av kilometergodtgjørelsen har blitt gjenstand for fordelsbeskatning, bemerker nemnden at gjennomgang av det beregningsgrunnlag departementet hittil har benyttet, sammenholdt med de satser som har vært nedfelt i innenlandsavtalen § 8, viser avtalens sjablongsatser over tid har ligget betydelig over beregningsgrunnlaget. Disse beregningene må det også antas at Finansdepartementet har vært kjent med i arbeidet inn mot Stortingets årlige skatte- og avgiftsvedtak.

Nemnden antar at partene vil være tjent med å fortsette å arbeide med å etablere et troverdig felles fremtidig grunnlag for kilometersatsen i innenlandsavtalen.

Partene er som nevnt enige om at nemnden skal fastsette én ny felles flat sats for kilometergodtgjørelsen, som også omfatter EI-biler. Nemnden har etter gjennomgang av partens modeller og anførsler blitt stående ved at statens påstand om kr. 3,90,- pr. kilometer, for tiden gir det mest troverdig grunnlaget for en slik felles sats. I fravær av partsenighet har nemnden ved avgjørelsen også lagt betydelig vekt på at denne satsen også fremstår som er rimelig gjennomsnitt mellom de tre kilometersatsene for bil som nå skal nedfelles i én felles sats.

Det gis etter dette slutning i samsvar med statens påstand om ny sats.

3.6 Innenlandsavtalen § 12 – Forsikring

Staten har under saksforberedelsen for nemnden akseptert hovedsammenslutningenes krav om oppjustering av satsene i gjeldende innenlandsavtale § 12 nr. 2: Det er således enighet om at nr. 2 skal ha følgende ordlyd:

*«Reiseulykke som medfører død eller medisinsk invaliditet erstattes med inntil 30 G.
Dersom det ikke finnes etterlatte, utbetales 4 G til dødsboet.»*

For nemnden står det da igjen å ta stilling til om innenlandsavtalen § 12 nr. 2 etter krav fra hovedorganisasjonene skal utvides med øket dekning dersom skaden skyldes terroraksjoner, naturkatastrofer og lignende:

«I de tilfeller hvor eventuell skade har årsakssammenheng med terrorhandlinger, væpnet konflikt, naturkatastrofer eller kriminalitet, økes forsikringsdekningen for statsansatte til inntil 65 G ved død eller ved ervervsmessig uførhet.»

Denne ordningen har partene som del av egen særavtale om forsikrings- og erstatningsordninger for statsansatte og på tjenestereise og ved stasjonering i utlandet, avtalt skal gjelde blant annet for de som omfattes av utenlandsavtalen, se nytt omforent § 13 nr. 2 i utenlandsavtalen.

Nemnden finner at ordningen med merkompensasjon ved slike hendelser ved utenlandsreiser står i en vesentlig annen stilling enn for reiser innenlands, idet trusselnivå med videre kan være annerledes der enn her hjemme. Nemnden har oppfattet det slik at reisende på utenlandsavtalen også er dekket dersom slike kvalifiserende hendelser skulle inntreffe før vedkommende har forlatt Norge. Nemnden har merket seg hovedorganisasjonenes argumentasjon om anførte urimelige forskjeller dersom en slik hendelse skulle inntre på et trafikknutepunkt i Norge, og ramme både reisende på utenlandsavtalen og innenlandsavtalen. Nemnden bemerker at dekningen innenlands neppe er et bærende hensyn for merkompensasjonen etter utenlandsavtalen.

Nemnden er etter dette kommet til at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å ta tilfølge kravet fra hovedorganisasjonene.

3.7. Innenlandsavtalen § 18 – avtaleperioden

For avtaleperiodens lengde etter innenlandsavtalen § 18 er partens krav og anførsler for nemnda de samme som under utenlandsavtalen § 17.

Nemnden finner at løsningen under innenlandsavtalen må bli den samme som under utenlandsavtalen. Det vises såldes til drøftelse og konklusjoner om dette under drøftelsen foran.

Avtaleperioden settes etter fra og med datoen for nemndens kjennelse og til og med 31. desember 2019.

3.8. Innenlandsavtalen § 15 – reguleringsbestemmelser i avtaleperioden

Etter gjeldende § 15 skal satsene «gjennomgå» årlig med henblikk på eventuelle endringer påfølgende år. I dette ligger ikke bare kostsatsen, men også andre sjablongsatser, herunder blant annet kilometersatser for ulike typer kjøretøy.

Begge parter er enige om en språklig presisering innebærende at justeringer normalt skal skje med virkning fra 1 januar.

Den reelle uenigheten om reguleringsbestemmelsen er at hovedsammenslutningene krever forhandlingsrett, mens staten holder på gjeldende ordning om at satsene skal gjennomgå.

Konsekvensen av hovedorganisasjonenes krav ligger i at en uenighet ved forhandlinger kan kraves avgjort av nemnd.

Nemnden viser til at avtalen mellom partene bare vil ha virkning uten oppsigelse i omtrent halvannet år, og med bare én reguleringsomgang etter § 15. Nemnden finner av det av den grunn lite hensiktsmessig å foreta endringer i den reguleringsklausul som partene ved tidligere avtale har vært omforent om.

Innholdet av innenlandsavtalen § 15 fastsettes i samsvar med statens påstand.

Avgjørelsen er enstemmig.

S l u t n i n g:

1. Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge

§ 1 Virkeområde og omfang

1. Særavtalen gjelder for arbeidstakere som reiser i oppdrag eller i tjeneste for statens regning utenfor Norge.
2. Hvis sammenhengende opphold på samme oppdragssted varer utover 28 døgn, skal satsene for kost reduseres med 25 % fra og med det 29. døgnet.
3. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) kan, i samråd med hovedsammenslutningene, fastsette andre bestemmelser eller godtgjørelser enn de som framgår av denne særavtale.

§ 2 Definisjoner

1. Reise: Pålagt og/eller godkjent reise.
2. Oppdragssted: Område som kan dekkes med utgangspunkt fra samme overnattingssted. Det kan forekomme flere oppdragssteder på en reise.
3. Døgn: Med døgn menes 24 timer regnet fra det klokkeslett reisen begynner.

4. Utgangs- og endepunkt for reisen: Det sted, arbeidssted eller bopel, hvor reisen begynner eller slutter.

§ 3 Generelt

1. Reisen skal foretas på den for statens hurtigste og rimeligste måte når det samlet tas hensyn til alle utgifter, og til en effektiv og forsvarlig gjennomføring av reisen.
2. Arbeidstaker skal benytte arbeidsgivers inngåtte rabattordninger i forbindelse med reisen så langt det er mulig.

§ 4 Rutegående transportmidler

Ved bruk av rutegående transportmidler skal utgifter til rutefly, beste klasse tog og skip dokumenteres. Øvrige utgifter til rutegående transportmidler dekkes uten dokumentasjon.

§ 5 Ikke-rutegående transportmidler

Det må redegjøres for årsaken til at ikke-rutegående transportmidler benyttes (drosje og andre leide fremkomstmidler mv.). Utgiftene må dokumenteres.

§ 6 Bruk av egen bil

Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom egen bil skal benyttes som transportmiddel på reisen.

Bruk av egen bil godtgjøres tilsvarende satsene i Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands § 6.

§ 7 Dekning av andre utgifter

I tillegg til utgifter som dekkes etter §§ 4-6, refunderes andre nødvendige utgifter i forbindelse med reisen. Det må redegjøres nærmere for utgiften.

§ 8 Utgifter til kost

1.
 - a) For reiser som varer mer enn ett døgn, dekkes udokumenterte utgifter til kost etter de kostsatser for vedkommende land som er oppført i vedlegg 1.
 - b) For reiser fra og med 6 timer og inntil 12 timer tur/retur dekkes 50 % av kostsatsen for vedkommende land.

- c) For reiser fra og med 12 timer tur/retur dekkes full kost for vedkommende land
- d) For reiser som varer ut over hele døgn dekkes kost tilsvarende etter b) eller c).

Dersom reisen foretas gjennom flere land i løpet av et døgn, beregnes kost for det land hvor arbeidstakeren oppholdt seg lengst.

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnsetsen i a). Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dersom særlige grunner tilsier det, dekkes utgifter til kost etter regning for den enkelte reise.

§ 9 Utgifter til overnatting

Overnatting på hotell og lignende dekkes etter regning. Arbeidsgiver må sørge for at overnattingsstedet tilfredsstiller nødvendige krav til sikkerhet, kommunikasjon og komfort innenfor en forsvarlig kostnadsramme og tilgjengelig overnattingsmuligheter på stedet.

§ 10 Dagopphold

Ved tjenstlig behov eller i påvente av transport, dekkes dokumenterte utgifter til dagopphold på minst 6 timer på hotell eller lignende.

§ 11 Reisetid

For reisetid utenom ordinær arbeidstid og på frilørdag-, søn- og helgedager, gis kompensasjon på 30 minutter pr. reisetime. Den enkelte virksomhet kan i tillegg gi kompensasjon for reisetid utover 30 minutter pr. reisetime begrenset oppad til time for time. Beregnet reisetid gis som hovedregel som fritid, men kan etter avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker utbetales med timelønn.

Bestemmelsen omfatter ikke arbeidstaker i ledende stilling eller i særlig uavhengig stilling eller som har særskilt kompensasjon for reisetid. Det fastsettes ved lokale særavtaler hvilke arbeidstakere dette gjelder.

§ 12 Kompensasjonstillegg

Det gis et kompensasjonstillegg på kr 515 pr. døgn utover 12 timer.

§ 13 Forsikring

1. For skade på eller tap av ordinært reisegods til personlig bruk, erstattes et sannsynliggjort tap. Erstatningssøknad avgjøres og utbetales av den enkelte arbeidsgiver. Ved vurderingen av om det økonomiske tap helt eller delvis skal dekkes, tas særlig hensyn til om den reisende har utvist alminnelig aktsomhet. Se for øvrig kgl. res. av 1. januar 2018.
2. For erstatning ved reiseulykke vises det til særavtale om forsikrings- og erstatningsordninger for statsansatte på tjenestereise og ved stasjonering i utlandet.

§ 14 Kredittkort

1. Arbeidsgiver kan dekke årsavgift for kredittkort ut fra tjenstlige behov.
2. Gebyr ved bruk av kredittkort dekkes mot dokumentasjon for tjensterelevant vekslings eller betaling.

§ 15 Reiseregning

1. Reiseregning sendes arbeidsgiver snarest.
2. Alle utlegg føres opp i den valuta de er betalt i. Ved omregning til norske kroner benyttes valutakursen på betalings-/vekslingstidspunktet da reisen fant sted.
3. Det kan gis forskudd til dekning av utgifter på reisen. Nytt forskudd skal i alminnelighet ikke gis før forskudd fra tidligere reiser er gjort opp. Forskudd kan kreves tilbakebetalt dersom reiseregning ikke blir gjort opp innen avtalt frist. Dette gjøres gjennom avtale om trekk i lønn.
4. Dersom utgifter dekkes av andre enn arbeidstakeren selv, skal det oppgis i reiseregningen hvem som har dekket utgiftene. Arbeidstakeren som har dekket utgiftene, fører på sin reiseregning hvem dette gjelder for.

§ 16 Reguleringsbestemmelser

Satsene gjennomgås årlig med virkning fra og med 1. januar påfølgende år. Kompensasjonstillegget forhandles årlig med samme virkningstidspunkt.

§ 17 Avtaleperiode

Avtalen gjelder med virkning fra og med **dato for nemndens kjennelse** til og med 31. desember 2019.

Hva særlig gjelder henvisningen til vedlegg 1 i utenlandsavtalen § 8 nr. 1, legges vedlegget i statens tilbud av 31. januar 2018 til grunn med et påslag på 15 %, og avrundet til nærmeste tikkone.

2. Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands

§ 1 Virkeområde og omfang

1. Særavtalen gjelder for arbeidstakere som reiser i oppdrag eller i tjeneste for statens regning i Norge.
2. Ved opphold som på forhånd er fastsatt til å vare ut over 28 døgn på samme sted, skal Særavtale om økonomiske vilkår ved endret tjenestested anvendes fra og med det 29. døgnet.

§ 2 Definisjoner

1. Reise: Pålagte eller godkjente reiser av ikke fast karakter, og rutinemessige faste oppdrag som ikke trenger godkjennelse av arbeidsgiver for hvert oppdrag.
2. Arbeidssted: Der arbeidstakeren til daglig arbeider.
3. Døgn: Med døgn menes 24 timer regnet fra det klokkeslett reisen begynner.
4. Natt: Med natt menes tiden mellom kl. 22.00 og kl. 06.00
5. Utgangs- og endepunkt for reisen: Det sted, arbeidssted eller bopel, hvor reisen begynner eller slutter.

§ 3 Generelt

1. Reisen skal foretas på den for staten hurtigste og rimeligste måte når det samlet tas hensyn til alle utgifter, og til en effektiv og forsvarlig gjennomføring av reisen.
2. Arbeidstaker skal benytte arbeidsgivers inngåtte rabattordninger i forbindelse med reisen så langt det er mulig.

§ 4 Rutegående transportmidler

Ved bruk av rutegående transportmidler skal utgifter til rutefly, beste klasse tog og skip dokumenteres. Øvrige utgifter til rutegående transportmidler kan dekkes uten dokumentasjon.

§ 5 Ikke-rutegående transportmidler

Det skal som hovedregel innhentes godkjenning til å benytte ikke-rutegående transportmiddel (drosje og andre leide fremkomstmidler mv.). Dersom forhåndssamtykke ikke er innhentet, må det redegjøres for årsaken til at ikke-rutegående transportmiddel er benyttet. Utgiftene må dokumenteres.

§ 6 Bruk av egen bil

1. Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom egen bil, herunder el-bil, skal benyttes som transportmiddel på reisen.
2. Satsen for kilometergodtgjørelse er: kr 3,90 pr. km
3. I tillegg til kilometergodtgjørelsen i pkt. 2 gis:
 - a. Kr 1,00 pr. km for kjøring på skogs- og anleggsveier.
 - b. Kr 1,00 pr. km når det er nødvendig med tilhenger for å bringe med utstyr og materiell som på grunn av sin vekt og beskaffenhet ikke er naturlig å plassere i bagasjerom eller på takgrind.
 - c. Kr 1,00 pr. km når det tas med arbeidstakere på oppdrag i bilen.

§ 7 Bruk av andre egne fremkomstmidler

1. Det skal innhentes godkjenning fra arbeidsgiver dersom annet eget fremkomstmiddel benyttes i stedet for rutegående transportmiddel.
2. Satser for kilometergodtgjørelse:
 - a. Motorsykkel over 125 ccm: kr 2,95 pr. km
 - b. Snøscooter og ATV: kr. 7,50 pr. km
 - c. Båt med motor: kr 7,50 pr. km
 - d. Moped, motorsykkel opp til og med 125 ccm og andre motoriserte fremkomstmidler: kr 2,00 pr. km.
3. Når det med fremkomstmidlet tas med andre arbeidstakere på oppdrag, gis det et tillegg til kilometergodtgjørelsen på kr 1,00 pr. km pr. arbeidstaker.

§ 8 Dekning av andre utgifter

I tillegg til utgifter som dekkes etter §§ 4-7, refunderes andre nødvendige utgifter i forbindelse med reisen.

For arbeidstakere som fyller drivstoff hvor bomavgift er inkludert i drivstoffprisen, dekkes et tillegg på kr 0,10 pr. km i tillegg til kilometersatsen.

Det må redegjøres nærmere for utgiften.

§ 9 Utgifter til kost

1. Arbeidstaker får dekket utgifter til kost på reise over 15 km og som varer utover 6 timer. Udokumenterte utgifter til kost dekkes etter følgende satser:

- a. For reiser over 12 timer med overnatting dekkes kost med kr 754,-.
- b. For reiser fra og med 6 timer og til og med 12 timer dekkes kost med kr 297,-.
- c. For reiser over 12 timer uten overnatting dekkes kost med kr 552,-.
- d. For reiser som varer ut over hele døgn dekkes kost etter b) eller c).

Dersom enkeltmåltider er dekket av andre enn arbeidstaker selv, foretas det måltidstrekk tilsvarende 20 % for frokost, 30 % for lunsj og 50 % for middag av døgnsetsen i a). Det foretas også måltidstrekk dersom kost er inkludert i billettutgiftene.

2. Dersom særlige grunner tilsier det, dekkes måltider etter regning for den enkelte reise.
3. Bestemmelsen i nr. 1. b) og c) gjelder ikke arbeidstakere med mobilt arbeidssted når de utfører ordinært arbeid. Dekning av utgifter til kost kan dekkes etter nr. 2 for reiser uten overnatting.

§ 10 Utgifter til overnatting

1. Overnatting på hotell og lignende dekkes etter regning. Arbeidsgiver må sørge for at overnattingsstedet tilfredsstiller nødvendige krav til sikkerhet, kommunikasjon og komfort innenfor en forsvarlig kostnadsramme og tilgjengelige overnattingsmuligheter på stedet.
2. Dersom det ikke er utgifter som nevnt i pkt. 1, og arbeidsgiver ikke sørger for annen overnatting, utbetales et ulegitimert tillegg på kr. 430,- pr. døgn.

§ 11 Dagopphold

Ved tjenstlige behov eller i påvente av transport dekkes dokumenterte utgifter til dagopphold på minst 6 timer på hotell eller lignende.

§ 12 Forsikring

1. For skade på eller tap av ordinært reisegods til personlig bruk, erstattes et sannsynliggjort tap. Erstatningssøknader om dekning av tap eller skade av reisegods etter denne særavtale, avgjøres av den enkelte arbeidsgiver.

Ved vurderingen av om det økonomiske tap helt eller delvis skal dekkes, tas særlig hensyn til om den reisende har utvist alminnelig aktsomhet. Se for øvrig kgl. res av 1. januar 2018.

2. Reiseulykke som medfører død eller medisinsk invaliditet, erstattes med inntil 30 G. Dersom det ikke finnes etterlatte, utbetales 4 G til dødsboet.
3. Ved fravik fra godkjent reiserute grunnet personlige forhold, opphører forsikring etter denne særavtale for den del av reisen som fraviket gjelder.
4. I tilfelle andre forsikringsordninger kommer til anvendelse hvor staten er selvassurandør, ytes erstatning etter den ordning som gir høyest utbetaling.

Dersom reisen er betalt med kredittkort som utløser forsikring og arbeidsgiver har betalt årsavgiften, utbetales erstatning etter denne forsikring. Dersom erstatningen etter denne særavtale er høyere enn den kredittkortbaserte forsikringen, utbetales kun differansen.

§ 13 Kredittkort

Arbeidsgiver kan dekke årsavgift for kredittkort ut fra tjenstlige behov.

§ 14 Reiseregning .

1. Reiseregning sendes arbeidsgiver snarest.
2. Det kan gis forskudd til dekning av utgifter på reisen. Nytt forskudd skal i alminnelighet ikke gis før forskudd fra tidligere tjenstereiser er gjort opp. Forskudd kan kreves tilbakebetalt dersom reiseregning ikke blir gjort opp innen en avtalt frist. Dette gjøres gjennom avtale om trekk i lønn.
3. Dersom utgifter dekkes av andre enn arbeidstakeren selv skal det oppgis i reiseregningen hvem som har dekket utgiftene. Arbeidstakeren som har dekket utgiftene, fører på sin reiseregning hvem dette gjelder for.

§ 15 Reguleringsbestemmelser

Satsene gjennomgås årlig med virkning fra 1 januar påfølgende år.

§ 16 Avtaleperiode

Avtalen gjelder med virkning fra og med **dato for nemndens kjennelse** til og med 31. desember 2019.

Avgjørelsen er avgitt i 6 likelydende signerte eksemplarer. Avgjørelsen er avsagt ved sirkulasjon mellom nemndens medlemmer, hvor dato for avgjørelsen er ved lederens avsluttende signatur.

Stavanger, 22. juni 2018

Richard Saue

Tove Merete Voldbæk

Erik Stillum